

नमो तस्य भगवतो अरहतो सम्मा सम्बुद्धस्स

आनन्दभूमि

THE ANANDA-BHOOMI (BUDDHIST MONTHLY)

यसभित्र

१. बुद्ध-वचन	१
२. सम्पादकीय	२
३. प्रजापाठभित्ति—सूत्र	३
४. एक विस्मृत मिल—धानवपाल	५
५. श्री शिवदेवसंस्कारित.....	७
६. के बुद्धधर्म हिन्दूधर्मको शाखा हो ?	१०
७. बुद्ध—स्मारक	१३
८. बुद्धको उपदेश कार्यान्वयन नगरी धर्म मात्र...	१४
९. बोद्धहरू कम्पुनिष्ट हनुको धर्म के हन सबल ? ...	१६
१०. बुद्ध—वादना	१८
११. विहारगुणीको आम्बानी खचंको विवरण	२०
१२. बुद्ध प्रतिमाशाली महामानव हनु	२३
१३. The Buddhist Sangha: Paradigm 25	
१४. भावनाक्रम व उक्ती दुगु प्रयोजन	२६
१५. धर्मगारिका संघ, यलया बुद्धधर्म सम्बन्धित.....	२८
१६. बोद्ध—गतिविधि	३०

नेपाली कलाकार झरनिकोटारा निमित
चीनको इवेत चंत्य

एक प्रतिको रु. ३। वार्षिक ग्राहक शुल्क रु. ३०। आजीवन ग्राहक शुल्क रु. ३००।

बुद्धसम्बत् २५३५

नेपालसम्बत् १११२

वर्ष १९

सक्रिमिलापुन्ही

कछलाख्व

अंक ७

विक्रमसम्बत् २०४८

1991 A. D.

Vol. 19

मंसिर

November

No. 7

(लिउनेया कभरया दुनेया देजया ल्यं)

आयुष्मान् सारिपुत्र महास्थविरया सदे किजा आयुष्मान्
महाचुन्द स्थविरया ध्यानावस्थित गम्भीर न्हासल पित्रःगु
लिसः कथं गम्भीरातिगम्भीर वज्रज्ञान सम्पन्नहा सर्वत्
सथागतं यानाबिज्याःगु थुगु सूनदेशनायात बर्माया विश्व-
प्रसिद्ध विषयनाध्यानगुरु महोपकारक अगगमहापण्डित
उहा महासीसायादो आयुष्मान् सोमन महास्थविरं ध्यात्या
यानाः सफूया रूप्य पिहावःगु थुगु बर्मेलीभासं च्वतःगु
सफूयात भिक्षु ज्ञानपूणिक धम्भाकरियं नेपालभाषां भाष्य
हिला: न्हाद्वंबिज्याःगु खः ।

शीलत्रायंनाया ल्यू किशोर वज्राचार्यपाखे लसकुस
च्वचु जूगु उगु द्यलय भिक्षु ज्ञानपूणिकपाखे सफूया
सामान्य परिचय व भिक्षु सुदर्शन, पंडित दिव्यवज्र
वज्राचार्य, डा. केशवमान शाक्य, डा. उद्योति तुलाधर व
ऊ इवेसांपिनिपाखे सफूया थीथी विशेषतायात कयाः
च्वचु प्रस्तुत जुल । माणिकमान वज्राचार्यपाखे धन्यवाद
ज्ञापन जुयाःलि पुण्यानुमोदन नं जुयाः समारोह वज्राल ।

कार्यशाला गोठठी

११११ कौलाथ्व १२, ये-

नेपाल बौद्ध परियति समिति, यलया आयोजनाय
अनया शान्ति निकेतन बौद्ध विहारय् नेपाल बौद्ध परि-
यति शिक्षा' या 'परियति सद्धर्म पालक' व 'परियति
सद्धर्म कोविद' उपाधि प्राप्तिपि शिक्षार्थीतयःगु पुनर्मिलन
समारोह व नेपाल बौद्ध परियति शिक्षाया कार्यशाला
गोठठी सम्पन्न जुल ।

वसुन्धराव्रत दंकल

११११ गुलागा ३, ये-

बौद्ध द्वःपि मध्य शान्तह्य धरतीमाताया प्रतीक-
हा वसुन्धरादेवीया दिन तृतीया कुन्हु अनया धर्मचक्र

महाविहार तःननिया वज्राचार्य देवेन्द्र ६५ ह्य धर्म-
ह्यःभिर्पित वसुन्धरादोलस वसुन्धराव्रत धलं दंकल ।
वस्योलवाखे थुकथंया धलं दंकुगु एव प्यवदःगु खः ।
धर्मचक्र तःननि खलःया ग्राहालिकथं न्हाःगु थुगु धलं
पुजाया ज्याय ज्वालामुनि वज्राचार्य मलाचार्य व मेर्पि
ग्राहालिमि कथं चंत्यचूडामणि वज्राचार्य व मेया वज्रा-
चार्यपि न्हाचिलाबिज्याःगु खः ।

चीवरदान

११११ कौलागा १२, यल-

अनया भणिमण्डप विहारय् भिक्षु शीलभद्र वर्षा-
वास च्वनाबिज्याःगु लसताय अनया उपासक उपासिक-
पिंस बुद्धपूजा हनाःलि भिक्षुसंघयात कठिन चीवर दान
प्रदान यात ।

अथे हे खपया मुनि विहारय् वर्षावास पूर्वं
लसताय बुद्धपूजा, धर्मदेशना व चीवर दान पुण्यकार्य
सम्पन्न जूगु दु । अथे हे बलम्बु प्रणिधिपूर्ण विहारय्
स्मोत्या बोधिचर्या विहारय्, ध्यानकुटी विहारय् व ग्रान्तव-
भूवन विहारय् नं बुद्धपूजा, कठिन चीवरदान आदि
पुण्यकार्य सम्पन्न जूगु दु ।

कातिक २४ गते बुटवलया पद्मनेत्रय विहार-
मिक्षु चुन्द महास्थविर वर्षावास च्वना बिज्याःगु लसताय
कठिन चीवरदान सम्पन्न जुल । अथे हे २५ गते सुम्बिनो
मिक्षु प्रनिरुद्ध व भिक्षु विमलानन्द महास्थविरपि वर-
वास च्वना बिज्याःगु लसताय काठमाडौं ल महास्थविर-
गुह्य बुटवल बिज्याना अनं तु लुम्बिनी बिज्याना
नीया कठिन चीवरदान उत्सव ज्ञः ज्ञः धायेक
जुल । थुगु समारोहय बुटवल, तानसेन, सिद्धार्थ-
तोलिहवाया श्वालुपिनि सहभागितां ज्ञं बांलात ।

आनन्दभूमि

प्रधान-सम्पादक
भिक्षु अश्वघोष

३०८

व्यवस्थापक
भिक्षु मत्ती

सम्पादक
सुवर्ण शाक्य
फोन नं. २-१२८५५
पोष्टबक्स नं. १४१८

व्यवस्थापन सहयोगी
श्रामणेर कोणड़ज्ञ

कार्यालय

'आनन्दभूमि'

आनन्दकुटीविहार
पोष्टबक्स नं. ३००७
इवयम्भू, काठमाडौं
फोन नं. २-७९४२०

३०८

नगर-कार्यालय

श्रीघःविहार

नःघल टोल
काठमाडौं ।
फोन नं. २-२७९५०

प्रकाशक

आनन्दकुटी विहारगुठी
आनन्दकुटी, काठमाडौं

धेरे आहार खाने अल्छी निद्रालु मानिस धेरे खानाले मोटाएर
रहेको सुंगुर जस्तै हो । त्यस्तो मूर्ख बराबर
गर्भवासमा आउँछ ।

सुम्पादकीय

बुद्धधर्म कुनै राजनैतिकवाद होइन

बुद्धधर्म कुसंस्कारको जरोलाई फालने व्यावहारिक उपदेशको सँगालो हो र मन, वचन र कर्मले व्यावहारिकतालाई अँगालने कार्यक्षेत्र हो । यसको कार्यान्वयन पक्ष दृढ र सबल छ, त्यसैले 'उदर निमित्तं बहुकृत वेषः' अर्थात् पेट पात्नको लागि नाना भेष धारण गरेको हुँ भन्ने जस्ता सिद्धान्तवालाहरू यसमा अटाउँदैन । रोगी, वृद्ध, अशक्त, नावालक, पश्चातापी, सबै प्रकारकालाई यसमा शरण छ, यो भगवान् बुद्धको धर्म हो । आफनै धर्म सात्र ठूलो भनेर अरु-लाई उत्पीडन हुने कुरामा पनि पछि नहट्ने व्यक्ति बुद्धको धर्मको लागि बाधा हो ।

धर्मको मतलब नबुझ्ने मानिस हुनसबछ र त्यो अपराध होइन किनकि उसको अज्ञानता यसको कारण हो । उपदेशले अज्ञानता हटाउन सकिन्छ तर जानेर बुझेर बूझ पचाउने मानिस अगाडिबाट होस् वा पछाडिबाट कुनैपनि प्रकारले बुद्धधर्मका घोर विरोधी हुन् । आजकल बुद्धधर्म-लाई राजनीतिसँग गाँसेर आ-आपनो डम्फू बजाउन खोजेको देखिनमा आएको छ । बुद्धलाई कम्यू-निष्ट र बुद्धधर्मलाई कम्यूनिज्म भनेर दाबी गर्नेमा बौद्ध अबौद्ध दुबै खालका व्यक्तिहरू देखापरेका छन् । यसो हुनु उनीहरूको व्यक्तिकादी सिद्धान्तमा आधारित पूर्वाग्रह पीडित 'दृष्टि' हो । बुद्धधर्म-लाई चिन्न सम्यक् दृष्टि चाहिन्छ । बुद्ध 'सर्वज्ञ' हुनुको नाताले राजनैतिक आर्थिक, सामाजिक आदि पक्षमा उनको उपदेश हुनु स्वाभाविक छ, तर बुद्धधर्मले कुनैपनि एक पक्षीय वादलाई अँगाले-को छैन । बुद्धको एक पक्षीय वाद छ भने त्यो हो हठी, दुराग्रही, निर्दयी र एकोहोरोपनलाई निमूँ लगारी मनोमय जगत्लाई थान्को लगाउनु अनि दया करुणाको संसार बनाउनु ।

राजनीतिमा बुद्धको उदाहरण तेस्याउनु धूर्त चालवाजो सिवाय केही हुन सक्दैन, किनकि आपनो काम पट्याउनको लागि बुद्धलाई आपनो भनी ठान् । बुद्ध न कसेको हो न कसेको होइन । ऊत एकलो व्यक्ति हो जो सबैसंग मिल्छ पनि कोहीसँग मिल्दैन पनि । बुद्ध धर्मको सार संक्षेप नबु-झिकन बुद्धको परिचय गराउने कि त अन्धभक्त हुन सक्छ कि त दुराग्रही हुन सक्छ । बुद्धको उप-देशको सार बुझेर अँगालनेहरू राजनीतिका कुनै पनि एकाईमा हुन सक्छ । नेपालमा बुद्धधर्मविलम्बी-हरू कांग्रेस पनि छन् कम्यूनिष्ट पनि छन् तर कांग्रेस हुँदैमा बौद्ध हुने होइन, कम्यूनिष्ट हुँदैमा पनि बौद्ध हुने होइन । धर्मनिरपेक्षता जस्तो कुरालाई जसले बुझ्दैन त्यो मात्र कांग्रेस र कम्यूनिष्ट हो बुद्धको उपदेशलाई बुझ्ने मान्छे होइन । निरपेक्षतालाई अँगालदैमा समाजवादी र साम्यवादी हुने होइन बरू त्यो पक्का बौद्ध हुन सक्छ ।

प्रज्ञापारमिता सूत्र

□ च.आ. कनकद्वीप 'साहित्यरत्न'

महायानको वेपुल्य सूत्रहरूमा महायानको मुख्य सिद्धान्त शून्यता अथवा प्रज्ञाको ठूलो महत्व छ । शून्यता एवं प्रज्ञाको व्याख्या गरिएको प्रथ्य 'प्रज्ञा पारमिता-सूत्र' हो । एकातिर शून्यताको चर्चा र अर्कोतिर महाकरुणाको समन्वयात्मक प्रयत्न प्रज्ञा पारमितामा देखिन्छ । प्रज्ञा पारमिता सम्भवतः ईशाको एक शताव्दीमा ने नेपालमा रचेको हुन सबै जुन रचनाको छीनी अनुवाद इ० १७६ मा भएको थियो ।

मनिन्छ, मूल प्रज्ञा पारमिता महायानसूत्र सदालाख श्लोकको थियो । ऋमः पच्चीस हजार, आठ हजार र एकाक्षरी प्रज्ञा पारमिताको पनि प्रावुभविन्नयो ।

नेपालमा हालसम्म अष्ट साहस्रिका प्रज्ञापारमिता र बज्ञालेदिका प्रज्ञापारमिताका पाण्डुलिपिहरू उपलब्ध छन् ।

अष्ट साहस्रिका प्रज्ञा पारमिताको जन्मा ३२ परिवर्त (Chapter) छन् । पहिलो परिवर्तको नाम 'सर्वाकारज्ञता चर्या' हो । प्रथ्यको भूमिका यस्तो छ-

एक समय बुद्ध राजगृहमा (गृहकूट) सार्वत्रयो दश शत अहंत्हरूसँग बसिरहेका थिए । उसबेला भगवान् बुद्धले आयुष्मान् सुभूतिसँग भने छन् 'हे सुभूति ! तिमी-लाई बोधिसत्त्व महासत्त्वहरूको प्रज्ञापारमिताको पूर्णतारे थाहा हुनुपर्छ ।' तब सुभूतिले आफूलाई बोधिसत्त्व र

आनन्दभूमि

प्रज्ञापारमिताबारे रात्रो कुरो थाहा नभएको कुरा स्वीकार गरे । (यस विषयमा लामो वाद प्रतिवाद शारिपुत्र र सुभूतिको छ ।)

तिब्बती इतिहासकार तारानाथका अनुसार 'शतसाहस्रिका प्रज्ञापारमिता' नागार्जुनको कृति हो तर यसमन्दा अणाडि ने नेपालमा प्रज्ञापारमिता उपलब्ध भएकोले यो नागार्जुनको कृति टिकामात्र हुन सक्ने अनुमान छ किनभने उनी शून्यवादका व्याख्याता थिए ।

यसरी प्रज्ञाको व्याख्यामा बुद्ध धर्मकाय हुन । त्यसले प्रज्ञापारमितालाई पनि धर्मकाय (सिद्धान्ततः) मानिन्छ । त्यो कल्पना तथागत कार्यको व्याख्या महायानी हो । नागार्जुनले लेखेको छ- जसले (महायानीहरूले प्रज्ञापारमितालाई देखदछ, उसले तथागतको दर्शन बुझन सक्छ) । अथवा भन्नौ- संवृत्ति सत्यको दृष्टिले यसलाई शून्यता, तथता, भूतकोटी र धर्मधातु भनिन्छ ।

एतदेव च प्रज्ञा पारमिता-शून्यता-तथता-भूत-कोटी-धर्म घात्वादि शब्देन संबृतिमु पादायानि धीयते ।
(बोधिचर्यावितार)

प्रज्ञापारमितामा सर्व धर्म मायोपम (मायायुक्त कुरो) भनिएको छ । त्यस्तो वरिभाषामा सम्यक् संबुद्ध पनि मायोपम हो । यो सर्व धर्मानिधित पारमिता हो । यही सर्वयानिकी पारमिता हो । यस्तो गम्भीर प्रज्ञापारमिताको उपर्येशले सर्वले अद्वय-ज्ञान प्राप्त गर्छ । उक्त

असङ्गमा महायानको विशेषता केही उल्लेख गर्नु पनि राम्रो हुनेछ । महायानका विशेषताहरूमा बोधिसत्त्वको कल्पना, बोधिचित्त, षट् पारमिता, दशभूमि, त्रिकायवाद धर्मशुन्यताया तथता (शून्यवाद) हुन् । महायानलाई स्थासले बोधिसत्त्वयान पनि भन्दछन् । महायानको प्रथम आश्रम प्रज्ञा पारमिता हो । पारमिताको अर्थ हो पूर्णता । षट् पारमिताहरूमध्ये प्रज्ञापारमिता प्रमुख हो । अरु पारमिताहरूमध्ये दान, शील, नैष्ठकस्य, (प्रज्ञा) वीर्यं ज्ञान्ति सत्य, अधिष्ठान, भैत्री तथा उपेक्षा हुन् ।

त्यस्तै, षट् पारमिता यी हुन्— दान, शील, ज्ञान्ति वीर्यं, ध्यान र प्रज्ञा । षट् पारमितामा पनि प्रज्ञापारमिताको प्राधार्य छ । प्रज्ञाविना पुनर्भवको घन्त्य हुन्दैन ।

चित्तको एकाग्रताले प्रज्ञा मिल्छ । जसको चित्त केन्द्रित हुन्छ उसलाई प्रज्ञा मिल्छ ।

‘षट् साहस्रिका प्रज्ञा पारमितामा भनिएको छ—
‘यो उन्मुक्तम्: सर्वं धर्मणां सा प्रज्ञापारमितेत्युच्यते ।’
शून्यतामा जुन प्रतिष्ठित छ उसेबाट प्रज्ञापारमिता प्राप्त हुन्छ ।

बोधिसत्त्वको उत्कृष्टतम साधना नै प्रज्ञापारमिता हो । प्रज्ञापारमिता र धर्मधातु एउटा पदार्थको हो भनिसकियो । तत्त्वको यो अविद्यान संबृति-सत्यको उपादानबाट आएको हो । बोधिचित्तोत्पादसूक्त ज्ञास्त्रमा प्रज्ञापारमिताको सर्वधर्म मुद्राक्षय (मक्षयाजुंडा) भनिन्छ । त्यस अनुसार प्रज्ञापारमिता मुद्राक्षय होइन । यो (यो) सत्य, भूत, प्रज्ञोपाय हो । बोधिचित्तद्वारा प्रज्ञाको भावना गरेर धर्मताको परिशुद्धीपछि ज्ञान्तभावमा आएर प्रज्ञापारमिता पूरा हुन्छ । प्रज्ञापारमिता—सूत्रमा नागर्जुनको व्यान यस्तो छ—‘बुद्ध सर्वे भावन त्रितको सागि धर्मोपदेश गर्नुहुन्छ तर कात नसुन्नेहरूले सुन्न

सक्दैन । त्यस्त, ज्ञान नभएकोलाई छिटो बुझाउन पनि सकिन्दैन । तसर्थं पारमिता दाढा हुन्छ ।

नागर्जुनले संबृतिसत्य र परमार्थसत्य बुझाउन्दा परमार्थसत्यको दृष्टिकोणमा न संसार छ, न त निर्बाण नै छ भवद्धन अर्थात् शून्यताबोधको व्याख्यामा यहाँ केही छैन भन्ने हुन्छ तसर्थं, त्रिकायको तथागतकाय पनि प्रज्ञापारमिता धर्म—काय भाव हो भन्ने गरेको हो ।

स्थविरवादबाट महायानसम्म आइपुगेपछि बुद्धलाई अलौकिक बनाइदिएको कारणले बुद्ध अजन्मा प्रपञ्च-विमुक्त र आकाश प्रतिसम्म बर्णन गरियो ।

जे होस् बुद्धधर्ममा कुनै बखत ज्ञान अधिक र कुनै बखत अछा अधिक भंरहेकोले युग युगमा यसरी परिमाणित भएर आएको हो तापनि हेतुवाद र प्रतीत्यसमुत्पाद-सिद्धान्त कुनैबेला पनि छुटेको थिएन । बुद्धधर्ममा ज्ञान्य सद्भक्ति गर्ने नेपालीहरूले संरक्षित गरिराखेको अष्टसाहस्रिका प्रज्ञापारमिता (स्वणक्षिरी) कान्तिपुरको विक्रम-शील महाविहारमा अद्यापि छोडैछ ।

उक्त ग्रन्थको भूलिका महामञ्जुश्रीले नै लेखेका थिए भन्ने लोकोक्ति पनि छ तर, पं० जिनकी ज्ञानको नामसंग जोडिएको उक्त ग्रन्थलाई पाठ गर्ने गुरु वज्राचार्यहरूको भनाई अनुसार जिन श्री ज्ञान विक्रमशिला विश्व विद्यालयबाट आएका वज्राचार्य हुन् । उनले रञ्जना लिपिमा यस ग्रन्थको निर्माण गरेका थिए ।

फेरि, त्यस्त महाप्रज्ञापारमिता ललितपुरको हिरण्यवर्ण महाविहारमा आजसम्म पाठ गर्ने प्रचलन भए-बाट यस ग्रन्थको महिमा नेपालमा अद्यापि रहेको प्रमाण हुन्छ र प्रातः बौद्धहरू एक आपसमा मिल्दा बुख कामना दिने बेनो नै प्रज्ञा पारमिता हो ।

प्रज्ञापारमिता आँखाको प्रतीक ज्ञानिन्छ र आँखा नभएको अन्धाले पार बाड्न नसके झैं प्रज्ञा नभएको मानिसले मोक्ष बाउन नै सक्त्वा भन्ने भनाई रहेको छ । टिप्पणी : जिन श्री ज्ञान बबाःबहाः (ठेहिटी) का वज्राचार्य हुन् भन्ने प्रत्यं यस लेखकसंग कुनै ऐति-हासिक तथ्य नभएता पनि किम्बदन्ती उल्लेख गरिएको हो ।

एक विस्मृत भिक्षु आनन्दपाल

□ रत्नसुन्दर शाक्य

प्रवजित हुन नपाएपछि दिलबीर वज्राचार्य पुनः
भाइसंगे तानसेन पुग्नुभयो र ६-७ महिना भाइसंगे काम
काज गर्नुभयो तर वहाँ चूप लाग्नुभएन, बरोबर छिक्षु
शाक्यानन्द कहाँ जानुभई आपनो इच्छालाई साकार गरि-
दिन अनुरोध गर्दै रहन्थे । भिक्षु शाक्यानन्दको तर्फबाट
यनि आपनो लक्ष्य पुरा हुने आशा नदेखिएपछि वहाँ
सपरिवार कालिस्पोङ्ग जानुभएको थियो ।

कालिस्पोङ्ग बस-स्टेशनमा पुग्नासाथ माल सामान
सहित ढुबै स्त्री र पुत्रलाई एक सुरक्षित स्थानमा ढोडी
आफू कोही परिचित व्यक्तिहरू होला कि भन्ने आशयले
बजार चहार्न (घुम्न) जानुभयो । संयोगले वहाले आपनै
टोल (पाटनका) का हर्षवीर नामक एक बन्धुलाई पाउनु
भयो । सज्जन, धर्मस्त्रो हुनु भएका तो बन्धुले वहाँ सहित
सपरिवारलाई डेढ-दुई महिनासम्म सशंकोच रूपमा हेर-
चाहको साथ खानपिनको बन्दोबस्त गरिदिनुभएको
थियो । पछि नयाँ डेरामा गइसकेपछि यनि बरोबर भेट-
घात गर्न आउनुभएको थियो ।

बिस्तारे दिलबीर वज्राचार्यको सम्बन्ध कालि-
स्पोङ्गका बिभिन्न महानुभावहरू (विशेषतः सहधर्मी
व्यक्तिहरू) सित सहदयताको रूपमा रहेदै गयो । कालि-
स्पोङ्गमा रहेदै जाँदा वहाँ एक पटक अकै संसारमा पुग्न-
यो, त्यो हो— साथीमाइहरूसित मेलमिलाप भई बोद्ध
—हस्थीको जीवन अनुरूप दिनहुँ बेलुका-बेलुका भजनका

बाहा सामानहरू प्रा-आपनो हातमा लिई बजाई कालि-
स्पोङ्ग शहर पूर्ण रूपमा ज्ञानमाला-भजन गर्दै हिँड्ने ।
त्यसमा यनि ज्ञन् नेपालभाषामा रहेको ज्ञानमालालाई
नेपालीमा अनुवाद गरि भजन गर्ने गरेकोले भोताहरूको
दृष्टि भजनमण्डलतरफ जान्थ्यो । भजन सकिएपछि दिल-
बीर वज्राचार्यको डेरामा पुग्नासाथ अलि विधामका साथ
किया पान गरी आ-आपनो घरमा फर्क्ने गर्दथे ।

आठमी पूर्णिमा आदि विशिष्ट दिनहरूमा सबै
धर्मबन्धुहरू धर्मोदय-विहारमा आई बुद्ध-पूजादि गरि-
सकेपछि त्यहिं (६ माइल देखि १० माइलसम्म हारमो-
तियम, इयाली, तबला आदि बजाई सदाको जस्तै मधुर
स्वरले भजन गर्दै फर्क्न्थे ।

१४सबेला 'धर्मोदय-विहार' मा भिक्षु महापञ्च
(प्रवजित काल— वि० सं० १६६७-२०४३) र भिक्षु
ज्ञानसागर (प्रवजित काल— वि० सं० २०१०-२०४६)
रहनुभएको थियो । अतः वहाँहरूसित दिलबीर वज्राचार्य-
को सम्पर्क बढ़दै गएको थियो ।

एक दिन दिलबीर वज्राचार्य 'धर्मोदय विहार'मा
जानुभई भिक्षु ज्ञानसागरसित कुराकानी गर्दै रहेको
थियो । एकासी वहाँको आँखा इयालबाहिर धर्मोदय
विहारको गेट (२०११ सालमा निर्मित-शिलान्याश
मदत आनन्द कौशलयायन सन् १६०५-१६८८) मा
प-यो, जहाँबाट बिस्तारे एक शास्त मुद्रा हुनुभएका व्यक्ति

पुनः कायत्तियको रूपमा रहेको 'ब्रह्मोदय विहार' माथिको बुद्ध मन्दिरमा पनि जानुभएको थियो । दिलबीर बज्राचार्यले त्यस व्यक्तिका सम्पूर्ण ईर्षापथ (उठेको, बसेको, हिङ्गडुल गरेको र आराम गरेको) हेर्दै थिए । ती व्यक्ति विस्तारे उकालो चढी माथि बुद्ध-मन्दिर (विहार) मा पुग्नासाथ मित्र भगवान् बुद्धको मूर्तिअगाडि एक छिन उभिसकेपछि विस्तारे पञ्चाङ्ग दण्डवत् गर्दैरहे । दण्डवत् पछि त्यसे ठाउँ बज्रासनमा बसी ३० मिनेट जति ध्यान-भावना उभिसकेपछि विस्तारे तल ओलेर मिक्षु ज्ञानसागलाई नमस्कार (वन्दना) गरि यथायोग्य स्थानमा बस्नुभएको थियो । त्यस अवधिमित्र ने दिलबीर बज्राचार्यले मिक्षु ज्ञानसागरको तर्फबाट वहाँको परिचय पाइसकेको थियो जसप्रनुसार शुरुमा महायानी ढङ्गबाट प्रवर्जितभएका वहाँ पछि स्थविरवाद बुद्धधर्ममा आउनुभएको र २००३ साल (सन् १९४६) देखि गृहस्थ हुनुभएको आदि सम्पूर्ण कुरा याहा पाउनु भएको थियो ।

महाप्रज्ञालाई उपासकको रूपमा चिनिएका वहाँको व्यक्तित्व गृहस्थको रूपमा पनि प्रभावित गर्ने खालकै रहेको कुरा दिलबीर बज्राचार्य स्वयम् (मिक्षु आनन्दपाल) ले आपनो 'अमृतविन्दु' नामक किताबमा उल्लेख गर्नुभएको छ ।

शरीरमा सुति रंगको कुर्ता, त्यही रंगको लुंगी, हातमा लट्टो, कायस्थरता गम्भीर, कपालको केश गर्दन-सम्म आएको, कपालको अगाडि भागमा केश नभएको इशाइलको चस्मा यी ने दिलबीर बज्राचार्यलाई प्रभावित गरेको वहाँको शारीरिक लक्षण थियो ।

आपनो सन्मुख आउनुभएपछि दिलबीर बज्राचार्यले वहाँलाई नमस्कार गर्नु भयो र वहाँले पनि दिलबीर

को परिचय लिनुभयो । आपनो परिचय दिइसकेपछि दिलबीरले आफू राम दासको घरमा डेरा लिएर बसेको कुरा पनि बताउनुभयो । आफू भेट्न आउने कुरा जनाई महाप्रज्ञा उपासक फर्कनुभयो । नभन्दै साँझको भजन भइ-रहेको बेला महाप्रज्ञा उपासक वहाँलाई भेट्न आउनुभयो र भजनपश्चात् विद्यापान गरी फर्कनुभयो ।

त्यसबेलादेखि वहाँहरूको एक-आपसमा सम्बन्ध बढ्दै गयो । एक दिन महाप्रज्ञा उपासकले आफूले बनाएको (मिक्षु महाप्रज्ञाको बेला) तिपाई ढाँडास्थित 'प्रज्ञाचेत्य महाविहार' देखाउन लग्नुभयो । साँच्चे ने बत्तीस लक्षणले पूर्ण भएको जस्ता आफैले बनाएको बुद्धको मूर्ति पनि देखाउनुभयो । त्यसपश्चात् वहाँले, आफूले बनाइराखेको ध्यान-कुटी देखाउन लग्नुभयो । जुन कुटी २५-३० फीट आग्लो र ४०-४५ फीट लामो एउटा ठूलो दुंगामुनि बनाइराखेको थियो । बाहिरबाट हेर्दा छाना जस्तो देखिने त्यस कुटीमा महाप्रज्ञाले बस्न र सुन्न सक्ने गरी एउटा खाटको पनि प्रबन्ध परिराखेको थियो । ध्यानमा अलि-अलि दिलचस्पी भएका दिलबीरलाई महाप्रज्ञा जस्ता ध्यानगुरु प्राप्त हुनाले वहाँ निकै खुशी हुनुभयो । अतः दिलबीरको आग्रहमा महाप्रज्ञा उपासकले विस्तारे ध्यान-भावना गर्ने तरिका विधिवत् रूपमा सिकाउदै जानुभयो ।

दिलबीर पनि महाप्रज्ञाले दिनुभएको निर्देशनानुसार आफूले पनि एउटा ध्यानस्थल निश्चित गर्नुभएको थियो, जुन महाप्रज्ञाको ध्यानकुटीमन्दा तल र प्रज्ञाचेत्य विहारमन्दा माथि एउटा ध्यागुतो आकारको दुंगामुनि थियो । त्यो स्थान शमसानको रूपमा पनि थियो ।

(समाप्त)

(वर्ष १६ अंक ६ बाट ऋमशः)

श्री शिवदेवसंस्कारित श्री रुद्रवर्ण महाविहारको सर्वसंघ व्यवस्था

प्रस्तुति- भिक्षु सुदर्शन

४० थकालीहरू

सर्वसङ्घका सदस्यहरूको जेष्ठताक्रम अनुसार सबै-
भन्दा माथिला ४० सदस्यहरूको समूहलाई ने 'यीहू
चाक' ग्रथात् ४० को परिषद्' भन्छन् । सर्वसङ्घका सबै-
सदस्यहरूलाई बोलाउन नपर्ने प्रकारको कुनै विशेष सर-
सल्लाहका लागि यिनीहरू भेला हुन्छन् ।

मू विसः र कचा विसः

सर्वसङ्घका चालिस जेष्ठतम सदस्यहरूमा जेष्ठ-
तम २ जना सदस्यहरूमा विसःहरू हुन्छन् । विसः भए-
देखि यिनीहरू वास्तवमा आफ्नो महाविहारको व्यवस्था-
दायित्व भएको सदस्यहरू हुन्छन् । 'याःपालाः' बस्ने
पालो लिने र पालो बुझाउने काम यिनीहरू गर्छन् ।
देवताको पालो लिदा र दिँदा देवताका सम्पूर्ण गहनादि
बूझ बुझारथ गर्ने जिम्मा यिनीहरूको हुन्छ ।

दुई विसःहरूमा कचाविसः कविष्ठ हुन्छ । उसले
देवपालो लिंदा दिँदा बूझ बुझारथको सूची पुस्तक पढ्ने
काम गर्छ । अनि निरीक्षणको काम मूविसः ले गर्नेछ ।
आजकल खाता पढ्ने क१म सहयोगको रूपमा विहार
नुवार सङ्घका सचिव कुलराज शावयबाट हुँदै आएको
हो ।

याःपाः लिने व्यक्तिले कुनै गहनादि वस्तु बुझाउन

नसके वस्तुसूचीको पुस्तिकामा लेखिए बमोजिम अरू सद्वा
भर्ना वस्तु बनाउनलाई ढरौटी लिने काम मूविसःको
निर्णयानुसार हुन्छ ।

कुनै याःपालाःको केही वस्तु हराए ढरौटी पैसा-
को निर्धारण पनि विसःहरूले गरिदिन्छन् । १६ दिनपछि
पनि त्यो वस्तु पाइएन भने अथवा हराएको वस्तुको सद्वा
भर्ना बनाइदिएन भने १६ दिनपछि ढरौटी दण्डरूपमा
घोषणा गर्ने वा सर्वसङ्घको सल्लाह लिई अर्को विकल्प
प्रदान गर्ने व्यवस्था विसःबाट हुनेछ ।

कचाविसःले महाविहारका ठूल-ठूला भाँडावर्तन
जिम्मा लिएको हुन्छ । यो बहालमा दिएर शार्थिक क्षेत्र-
मा सर्वसङ्घलाई मद्दतगरीदिने पनि उसको एउटा कर्तव्य
हो । हराएकोमा सद्वा बनाउँदा पूरा विवरण साथ सद्वा
बनाउँछ (परिशिष्ठ...) ।

ताःचापा आजु— महाविहारको सौचीको जिम्मा
लिने आजकल खेतबाट आएको धान बालो बुझिलिने र
सर्वसङ्घको निर्णयानुसार वितरण गर्ने उसको जिम्मा
हुन्छ ।

भर्तिआजु— मूविसःको र ताःचापा: आजुको
कर्तव्यपालनपछि जब उनको मर्यादाक्रम बढ्छ उनी भर्ति-
आजु बन्छ । भर्तिको शाविक अर्थ सहयोगी हो । बास्त-

ब्रह्मा भर्ति आजु आजु बन्नुपरगाडि आजुहरूलाई सहयोग गरेर आजुको तालिम लिने अवसर हो । भर्ति आजुले मूल आगनमा पूजा गर्ने देश आजुहरूलाई भोज व्यवस्थाको कार्यभार बहन गर्दछ । भर्ति आजु हुँदा उनलाई २ बटा नाप्ने कुलि, एउटा तराजु, १ बटा ढक जिम्मा लगाइ-हिन्छ ।

चूडाकर्मको कार्य गर्दा र सर्वसङ्घको भोज गर्दा मुख्य प्रबन्धकको कार्यभार पनि भर्ति आजुहरूले बहन हुन्छ । भर्ति आजुहरूले महाविहारको 'मुखःप्रष्ठि' 'सपं अष्ठि' 'सङ्घ दिवाली' र 'प्रादिवासेवा' मा उपस्थित रही पूजादि धार्मिक क्रियाकर्मको कर्तव्य पनि पालन गर्नुपर्दछ ।

सर्वसङ्घका सदस्यहरूमा जेष्ठतम १० सदस्यहरू दशपारमिताआजु हुन्छन् । उपर्युक्त चालीस परिषद्, कचाविसः, मूर्चिसः, ताचापाःआजु, भर्ति आजु भएपछि वसको सदस्य हुने अवसर प्राप्त हुन्छ ।

दशपारमिताआजुमा पुग्नपाउनु सर्वसङ्घका सदस्यहरू आफूलाई भाग्यको मान्दछन् । आजु भएपछि बास्तवमा सङ्घसदस्यहरूद्वारा उनीहरूलाई देवताको स्तर-राखेर पूजा मानादि गरिन्छ । जब थद्वालुहरू जुनसुके भोजमा आजुहरूलाई निमित्तिगर्दछन्, उनीहरू आजु-पोशाक लाएर आउँछन् । साथै भोज खाउनुपराधि आजुहरूलाई पञ्चदान प्रदान गर्नु अनिवार्य हुन्छ ।

दश पारमिता आजु बन्न एक विशिष्ट धार्मिक विधि अनुष्ठान गर्नुपर्छ । खुशियालीमा भोज पनि खाउँछ । दश कर्म विकेन्द्र अर्थात् दशकर्म देखाउने धार्मिक व्यवस्थापन क्रिया पछि उनलाई सेतो जामा, क्वांच (ठूला आहुलाको कोट जस्तो वस्त्र) गजुर भएको आजु तपुलि

(टोपी) र छत्र प्रदान गरिन्छ ।

दश पारमिताआजुहरूमा मर्यादा क्रम

दश पारमिताआजुहरूमा ५।५ आजुहरूको दुई समूह हुन्छन् ।

पाँच कनिष्ठ आजुसमूह

पछिला पाँच आजुहरूको समूहलाई खण्डचुक बिहार (गयिचा) मा नित्यपूजा गर्ने महिमामरी पालो दिएको हुन्छ ।

पाँच जेष्ठ आजुसमूह

पाँच जेष्ठ आजुसमूहको शलग मर्यादाक्रम र कार्य-भार छ । यस क्रममा प्रवेश हुनासाथ 'पेथा' लुयेनु विशेष धार्मिक क्रियाविधि हुन्छ ।

न्याकुआजु र प्यकुआजु

न्याकुआजु अर्थात् पाँचोआजु र प्यकुआजु अर्थात् दोशो आजु आजकल वर्षराज शाक्य र तेजराम शाक्य हुनुहुन्छ । न्याकुआजु र प्यकुआजुलाई पालो पालो परी यतालिबि तःगः चीभाः पूजा गर्ने कार्यभार दिएको हुन्छ ।

स्वकू आजु

स्वकुआजु अर्थात् तेशो आजु आजकल श्रो देवराज शाक्य हुनुहुन्छ । स्वकु आजुको देविक धार्मिक दायित्व खण्डचुक विहार (गयिचा) को आषममा नित्यपूजा गर्नु हो ।

न्यकु आजु

न्यकुआजुको अर्थ दोशो आजु अथवा उपथाय्याको हो । आजकल न्यकुआजु खडगराज शाक्य हुनुहुन्छ । न्यकुआजुको देविक धार्मिक क्रियाकर्मको कार्यभारको

कार्यभार नासः दिग् (नासल कोठा) को आंगममा निष्प
पूजा गर्नु हो ।

थपाःआजु

सर्वसङ्घको ज्येष्ठतम सामान्य सदस्य हो । आज-
कल श्री शिवदेव संस्कारित श्री रुद्रवर्ण महाविहारको
थपाःआजु सिद्धिनर्सिंह शाक्य हुनुहुन्छ । वहाँको दैनिक
धार्मिक क्रियाकर्म मूल आगनमा निष्पूजा गर्नु हो । यस
प्रतिरिक्त प्रत्येक पूणिमामा आंगममा यज्ञ अनुष्ठान गर्नु-
पर्दछ । चहच पूजा, लक्ष्मीपूजा, गौसीपूजामा भाग लिनु
थपाःआजुको शर्को कर्तव्य हो ।

ववाःपाः आजुका पालाको सहयोगार्थ महाविहार-
मा दैनिक पालो सुन्तन आउनेको व्यवस्था गर्नु उहाँको
कर्तव्य हो ।

थपाःआजुभन्दा माथि कुनै व्यक्ति सर्वसङ्घमा छैन
सर्वसङ्घीका सदस्यहरूको जुनसुकै भेलामा उनी नै नायक वा
व्यक्ति हुनुहुन्छ । थपाःआजुले मान गर्नुपर्ने कुनै आजु छ
नै त्यो ववाःपाःआजु वा भगवान् बुद्ध नै हुन् ।

थपाःआजुको मृत्यु संस्कारमा दागवत्ति दिने
पर्किल । ई समेत पेशकी बोलाउने अनेर १० आजुहरूले
बोल खवाउनुपर्ने विधानले पनि थपाःआजुको कतिको
मान हुन्छ भन्ने कुरालाई स्पष्ट पार्दछ ।

आजुलयेगु, पेथाःलयेगु पछि थपाःआजु बन्न पूनः
विशेष धार्मिक विधिद्वारा गरिन्छ । थपाःआजु बन्न
सर्वसङ्घका प्रत्येक सदस्यहरूको लागि एउटा
अवसर पाउनु, सम्मान र आदरको स्थान पाउनु
को गर्वको विषय हो ।

श्री शिवदेव संस्कारित श्री रुद्रवर्ण महाविहारका
सर्वसङ्घको मर्यादाक्रम

ववाःपाःआजु

थपाःआजु

न्वकुआजु

प्यकुआजु

न्याकुआजु

माथिल्लो न्याकुआजु

न्याकुआजु

न्याकुआजु

दश थपाःआजु

भर्लिआजु

त ।:चापाःआजु

मूविसः

कचाबिसः

पीह्य चाकः (४० परिषद्)

सर्वसङ्घगण

के बुद्धधर्म हिन्दूधर्मको शाखा हो र ? (खण्डनको मण्डन सहित)

□ तिलकमान गुभाजू

ब्राह्मणहरूवाट बुद्धधर्मका कुरा सिवदा, त्यो बुद्धधर्मको रूप कस्तो हुने रहेछ भन्ने कुरा यतिन्जेल देखिइसकिएको छ । शोगिसकिएको छ । अर्हिसावादी बौद्धधर्मविलम्बीहरूले विभिन्न देव-देवीको मन्दिरमा गएर हाँस, बोका आदि बलि दिएको र जाँड रक्सी जस्तो लागू पदार्थलाई आपनो जातले दिएको भन्नै सयों बर्बदेखि सेवन गर्दै आएकोमा गङ्गाधरलाई कुनै आपत्ति भएन तर अब बौद्धहरूले आपनो मौलिक सिद्धान्तलाई दृष्टिगत गरेर सही दिशामा जान खोज्दा गङ्गाधर र गङ्गाधर जस्ताहरूलाई असहृ भएको रहेछ । त्यसै भएर उहाँहरूले आज भोलि बेला कुबेलामा बौद्धहरूमाथि विष वमन गर्दै आउनु भएको छ । गङ्गाधरले लेखनुभएको यो खण्डन पुस्तिका पनि त्यसैको एक अंश हो । यो खण्डन यी बौद्धहरू केरि अर्हिसावादी हुन लागे भनेर आन्तिएर गरिएको एउटा चित्कार हो । स्यालको हुइया जस्तै गरेर आजभोलि जताततै यस्तै यस्तै चित्कार गरिएको सुन्नन्मा आइरहेछन् ।

अरु जे जस्तो भएपनि गङ्गाधर पराजुली भेरो एउटा कुरामा, महत्त्वपूर्ण कुरामा सहमतिको बिन्दुमा आउन खोज्नु भएको छ, त्यो हो — हिन्दू शब्दको इतिहास । मैले आपनो किताबमा हिन्दू शब्द प्रचलनमा आएको ४।५ सय बर्ष भयो भनेर लेखेको थिएं भने उहाँले इतिहासकारहरूको हवालादिंदे ६ सय बर्ष पुरानो भन्नु

भएको छ । (हेर्नुहोस् पेज ४ को १६ र २० पंक्ति) अनुसन्धानको क्रममा केही समय यताउता हुनु कुनै ठस्सी कुरा होइन । गङ्गाधर पराजुलीले अरु अध्ययन, अनुसन्धान गर्नु भयो भने हाँसो विचार अरु नजिकिन सक्छ ।

“हिन्दू” या अरु कुनै शब्द कसैले भन्यो भन्देमा समाजले त्यसलाई एक चोटि ग्रहण गर्दैनन् । एक क्षेत्रमा, एउटा समूहले ग्रहण गर्दैमा त्यो सबैले ग्रहण गरेको हुँदैन । त्यो शब्द चलनचल्तीमा आउन निकै समय लाग्छ । हिन्दूधर्म भन्ने चलनचल्तीमा आउन पनि घेरै समय लागेको थियो । यो सत्य हो ।

फेरि नेपालमा त राणाकालसम्म पनि चलन चल्तीमा हिन्दूधर्म भन्ने थिएन । त्यसबेला शिवमार्णी, बैठनबमार्णी भन्ने ने चलन थियो । त्यसबेलाको ऐन, कानून, लालमोहर आदि पलटाएर हेरेमा त्यो कुरा अरु प्राप्त हुन्छ । मैले आपनो पुस्तकमा बौद्धकालमा “हिन्दू” शब्द कहींकर्ते थिएन । पछि आएको “हिन्दू” शब्दलाई त्यही बेला थियो भन्दा समाजमा अनावश्यक अस पैदा हुन्छ । आज हाँसो सामू त्यही अस ध्याप्त छ भनेर लेखेको थिए । त्यसबेला हिन्दू धर्म भन्ने छोँदै थिएन । अब यो कुरा वास्तवमा अस नै हो भन्ने सिद्ध भएको छ । गङ्गाधरके भनाइ अनुसार ६ सय बर्ष यता प्रचलनमा आएको हिन्दूधर्मले २५ सय बर्ष पुरानो बुद्धधर्मलाई शाखा भन्नु के ४।५ बर्षको केटोले ५० बर्षको प्रौढलाई

आपनो छोरा भन्नु जस्तै भएन र ? मैले यो प्रश्न राख्दा गङ्गाधरले उपहास गरेको भनेर भन्नुभयो । ४१५ वर्षको केटोले ५० वर्षको प्रीढलाई आपनो छोरा भन्नु पनि उपहास निश्चय न हो । त्यस्तै ६ सय वर्ष पुरानो हिन्दू धर्मले बुद्धधर्मलाई शाखा भन्नु पनि वास्तवमा एउटा उपहास हो । यही एउटा प्रमाणले खण्डनकर्ता गङ्गाधर पराजुलीको खण्डनको संपूर्ण सारतत्त्व नष्ट गरिदिन्छ ।

गङ्गाधर पराजुली जस्ताहरूले सबभन्दा जोड दिने कुरा जन्मको कारणले बुद्ध हिन्दू थिए भन्नु हो । विभिन्न खोजी, अनुसन्धान र महत्त्वपूर्ण इतिहासकारहरूको भनाइ अनुसार बोद्धकालमा हिन्दूधर्म भन्ने र हिन्दू भन्ने शब्द ने प्रचलनमा थिएन भन्ने कुरा प्रमाणित भएपछि बुद्ध हिन्दू थिए, हिन्दू परिवारमा जन्मेका थिए र हिन्दू संस्कारमा हुकेका थिए भन्ने सबै कुरा स्वतः निस्कृय र निस्तेज भै नष्ट हुन्छन् । यसकारण यस विषयमा भूल बढी भनि राख्नु आवश्यक ठान्दिन ।

आजमोलि केही विद्वानहरू एवं धार्मिक कार्यकर्ता-हरूले बौद्धिक, बौद्ध, सिख र जैन हिन्दूधर्मको शाखा हो भनेर अनेक झाँकी आदि गरेर पनि देखाउने प्रयास गर्दछन् । उनीहरूले त्यो देखाउनुको तात्पर्य के हो भन्ने सम्बन्धमा उनीहरू त्यति गम्भीर छैनन् । उनीहरूमध्ये केही आयोजकहरूले त्यो प्रदर्शन गरेर धार्मिक एकता सबल पार्न खोजेको भन्ने गर्दछन् । त के त्यो प्रदर्शनले उनीहरूले चिताए झाँ एकता कायम भएको छ ? बौद्धहरू असन्तुष्ट भै त्यस्तो प्रदर्शनमा सहभागी हुँदैनन् । जुन चौजाले अरूलाई धक्का दिन्छ, त्यही कुरा बारम्बार दोहो-याइ रहेदा त्यसको परिणाम अरू नराञ्जो हुन्छ । राम्रो उद्देश्यले गरिएको भएपनि त्यसमा अनावश्यक भ्रम, आशङ्का र विवाद उत्पन्न हुन्छन् र त्यो सफल हुन सक्दैन । त्यस्तो

कुरामा आयोजकहरूले बढी ध्यान दिनुपर्दछ ।

त्यस सम्बन्धमा २१४ पंक्ति अरू कोर्नु प्रासादिक हुन्छ होला । त्यस्तो प्रदर्शनमा वैदिकधर्मलाई पनि हिन्दूधर्मको शाखा हो भनेर देखाउने गरिएको छ । वैदिकधर्म र हिन्दूधर्म भन्ने बेगलाबेगले हो कि एउटै हो ? कसले हिन्दूधर्म वैदिकधर्मको रूपान्तरण हो भन्नन् । वैदिकधर्म ने हिन्दूधर्म हो भने हिन्दूधर्मको शाखा वैदिकधर्म किन कसरी मानियो ? शाखा या हांगा पहिले उम्रन्छ कि रूख पहिले उम्रन्छ ? या पछि उम्रेका कुराले पहिलेदेखि मएका लाई शाखा भन्न मिल्छ, मिल्दैन यसमा पनि आयोजकहरूले विचार गर्नुपन्यो ।

सिखहरूले आफूलाई के सम्झन्छन् भन्ने कुरा भारतको पञ्जाबमा हाल मैरहेको घटनाले प्रष्ट देखाएको छ । उनीहरूले त्यर्हाबाट हिन्दूहरूलाई किन धपाउँदैछन् भन्ने कुरा याहा पाएको भए सिखधर्म हिन्दूधर्मको शाखा हो भनेर भन्ने ने थिएनन् । तर नेपालमा हिन्दूधर्मवालाहरूले आफूलाई ठूलो भनाउन र माथि पार्न सिखहरूलाई धेरै बढावा दिँदैछन् । सिखहरूलाई पनि यहाँ आपनो काम-कुराहरू जिरोबाट शुरू गर्नुपन्ने बेलामा 'हिन्दू लिप्ट' लाभप्रद ने भएको हुनुपर्दछ ।

हस्तिना ताड्यभानोऽपि नगच्छेत् जैन मन्दिरम् भनेर शास्त्रमा लेखेको हो भन्ने हिन्दूहरू ने जैन मन्दिरमा जान्छन्, महाबीरको यात्रा गर्नन् भने त्यो जैनहरूको ठूलो विजय हो । त्यसमा खास केही भनिराख्नु आवश्यक छैन ।

ब्रह्म भारतको दक्षिण भागमा ड्राविडधर्म प्रचलित छ । त्यो हिन्दूधर्मको शाखाभित्र पछि कि पर्दैन ? विद्वानहरूले आजसम्म त्यतातिर सोचेका छैनन् ।

रावणको बा विश्ववा र बाजे पुलस्त्यऋषि दुवै
ब्राह्मणमा गनिन्छन् । ब्राह्मणले माझे धर्मलाई हिन्दूभित्र-
के माझूपने होला । के यस दिशातिर गङ्गाधर लगायत-
का हिन्दूविद्वानहरूको धयान आकर्षित गर्न सकिन्छ ?

यी सर्व उल्लेख गर्नुको मेरो तात्पर्य हो विद्वान्-
हरूले अस गम्भीर किसिमले सोचन— दूधको दूध पानीको
पानी छूट्याउन् । इतिहासलाई तोडमरोड नगरियोस् ।
सत्य र तथ्य जनसमक्ष ल्याप्नोस् । आपनो निहित स्वार्थ-
को लागि सत्यलाई छिपाउनुहुँदैन, तथ्यलाई लुकाउनु
हुँदैन किनभने धर्ममा पनि सत्यता रहेन भने अन्त कहाँ
होला ? त्यसकारण कसैले कसैलाई झुक्याउनुहुँदैन भन्ने
मेरो विचार हो ।

तैपनि गङ्गाधर पराजुलीले पहिले अर्के नाममा
निकालिएको पुस्तिकालाई, कमर पेजमात्र केरेर बौद्ध
मार्गीहरूले बुझिदिनुपने 'कुराहरू' शीर्षक राखेर झुक्या-
उन खोज्दै हुनुहुँछ, बौद्धहरूको आँडामा छारो हाल्न
खोज्दै हुनुहुँठ । त्यस्ता पणिडतहरूलाई के भन्ने ? उनी-
हरू आपनो धोती फुस्केको देखेनन् । उनीहरू आपनो धोती
सह्यालन तसकेर प्रशासन गुहार्छन्, निष्ठक्ष रहनुपने प्रशास-
नलाई आपनो पक्षीय बनाउँछन् । कानूनको सहारा लिन्छन्,
समानतामा आधारित हुनुपने कानूनलाई असमान र पक्ष-
पातपूर्ण बनाउँछन् । त्यतिले मात्र नपुगेर राज्यको संरक्षण
माग्छन् । मानीं यो देश आफ्ने मात्र हो भन्ने जस्तो गरेर हिन्दू
अधिराज्य राख्छन् । त्यति भएन भने हामी खतम हुँच्छ
मनेर प्रलाप गर्छन् र आपनो स्वार्थपूर्तिको लागि विदेशी
हस्तक्षेप समेत गर्न गराउन पनि पछि पर्दैनन् । यो कुरा
बर्तमान संविधान निर्माण गर्ने बेलामा प्रष्ट देखिएको
सर्वविदित छ ।

नेपाल अधिराज्यको संविधान तर्जुमा गर्ने बेलामा
त्यस्ता विद्वानहरूले के कस्ता काम गरे भन्ने कुरा इतिहा-
हासमा अङ्कित भएको छ । भारतका प्रभावशाली व्यक्ति-
त्वहरू विष्णुहरि डालमिया, सांसद अवैद्यनाथ लगायत-
का कटूर हिन्दूहरूलाई त्याएर यहाँ राष्ट्रियताको खुल्लम
खुल्ला अरमान गरिएको छ । उनीहरूले हिन्दू अधिराज्य-
बनाउन यहाँ दबाव दिएका छन् । फेरि उनीहरू संविधान-
को सुझाव दिने भ्यादिभित्र होइन, भ्याद सकिएपछि
आएका छन् र देशका नीतिनिर्माताहरूलाई अबान्छनीय
दबाव दिएकाछन् । राष्ट्रिय दृष्टिले हेरेमा यो अत्यन्त
दुःखको कुरा हो ।

त्यसको परिणामस्वरूप संविधान सुझाव आयोग-
ले पेश गरेको मस्योदामाथि विदेशीको प्रेसरमा पिलिस-
एकाहरूले आपनो व्यक्तिगत क्षुकाउ र प्रभावको प्रयोग
गरेर 'हिन्दू संविधानिक राजतन्त्रात्मक अधिराज्य' भन्ने
वाक्यांशमा संशोधन गरी 'हिन्दू अधिराज्य' बनाएका
छन् । नेपाललाई प्रगतिशील होइन, धर्मभीरु राज्य
बनाएका छन् । नेपाललाई अगाडि होइन, एक पटक फेरि
पछाडि धकेल्ने प्रयास गरेका छन् । आधुनिक नेपाल
निर्माण गर्ने कममा यहाँ फेरि एक पटक अबरोध आएको
छ र यसको परिणाम निश्चय ने सुखद हुनेछैन ।

राष्ट्रिय स्तरमा मात्र होइन, केही तल्लो स्तरमा
पनि हिन्दू अधिराज्य बनाउन जालझेल शुरू गरिएको
थियो । संविधान निर्माणको लागि विचार बुझ्ने क्रममा
काठमाण्डौको लिडस इन्क नामक संस्थाले पोखरामा
एउटा गोष्ठीको आयोजना गरेको थियो । त्यस गोष्ठीमा
अधिकांशले धर्मनिरपेक्ष हुनु पनि सुझाव दिएका थिए ।
कोही चूप लागेर बसे तर तीन जनाले हिन्दू अधिराज्य
हुनुपर्दछ भनेर भने तर त्यो गोष्ठीको विवरण योरखापन्न-

मा प्रकाशित हुँदा। ग्रधिकांशले हिन्दू धर्मिराज्यको मुशाव दिएका थिए भन्ने खुल्लम खुल्ला झुठो परिणाम प्रकाशित गरिदिए। यस्तो जालझेलका कुरा यहाँ लेखेर साध्य पनि छैन।

यी सबैकुरा प्रष्ट छोदाउँदै गङ्गाधर जस्ता बिद्रात्-हरू अझै उत्तोजित भएर, उत्ताउलो भएर सत्य र तथा-लाई एउटा कुनामा पन्छाएर बौद्धहरूलाई जर्बर्जस्ती पेत्ने र दबाउने प्रयास गर्दै हुनुहुन्छ। बौद्धहरू बुद्धर्म हिन्दू

धर्मको शाखा हो भन्ने ता के यो देशलाई हिन्दू अधी-राज्य बनाएकोमा नै असन्तुष्ट छन् जुन कुरा घाम जस्तै प्रष्ट छ। यस ग्रवस्थामा पनि उहाँहरूले चाहिँदो नचाहिँदो कुरा गरेर बौद्धहरूलाई अझै भुलभुलैयामा राख्न ढोजन् हुँथ अने त्यो कसंको पनि हितमा हुनेछैन। यो कुरा उहाँहरूले रान्नरी याद गर्नुपर्दछ।

(क्रमशः)

(भजन)

बुद्ध-समारक

- भिक्षु सुबोधानन्द

विश्वशान्तिको निमित आए, श्री बुद्ध भगवान्
दर्शन गर्न आयौ हामी, हृदयफूल लिएर ॥

लुम्बिनी बनमा जन्म भए, बुद्धत्वको निमित प्रभुले ।
देवादि, मनुष्य प्राणीको लागि, शान्तिको ज्योति दिए ॥

राज्य र सुखको वैभव छोडी, ज्ञानको खोजीमा लागे ।
दुःखीको दुःख हर्नको लागि शाकयमुनि उही आए ॥

बुद्धगयाको बोधिवृक्षमुनि, बुद्धत्व प्राप्त नै गरे ।
त्यही ज्ञान विश्वको लागि, शान्तिको निमित अमृत भयो ।

शान्तिको लागि क्षान्तिमा बसी, गर्नुभो क्रान्ति प्रभुले ।
हिंसा, असत्य, दुराचारको, धर्वंश पार्नुभो प्रभुले ॥

अहिंसा, शोल र सत्य ज्ञान, समता ल्याए प्रभुले ।
दुःखीहरूको शान्तिको मार्ग देखाइदिए प्रभुले ॥

- अनु० दिव्यरत्न तुलाधर

बुद्धको उपदेश कार्यान्वयन नगरी धर्म मात्र भनेर धर्म हुँदैन

□ लोकबहादुर शाक्य

‘धारयतीति धर्म’ मुताबिक अकुशल कर्म त्यागेर कुशल कर्म गर्नु धर्म हो । प्राणीमध्ये सर्वश्रेष्ठ कहलिइएका मानवजीवनमा तब सच्चा मानव बन्दछ जब उसले विवेक बुद्धिलाई सदुपयोग गर्दछ । सफल मानवजीवन निर्वाहको लागि भौतिक विकासको साथे आध्यात्मिक विकास पनि अनिवार्य भएको तथ्यमा दुईमत छैन होला, गम्भीर रूप-मा चिन्तन मनन गर्नुपर्ने विषय के छ भने धन सम्पत्ति-मन्दा शिक्षा ठूलो हुन् हो । हो, शिक्षित व्यक्ति आपनो सीप प्रयोग गरेर धन सम्पत्ति उपार्जन गर्ने खालको हुन्छ तर धनी हुँदैमा शिक्षित हुन सकिने होइन । शिक्षितहरू गलत दिशामा गएको यत्रतब नदेखिएको होइन । अतः शिक्षामन्दा शीलचर्या उच्च भन्नु कर लाग्दछ, शीलचर्या-द्वारा ने मानवलाई नेतिकवान् र चरित्रवान् तुल्याउँछ यसले अधिकारमा मात्र सीमित नरहो कर्तव्य पालनतर्फ पनि दृष्टि दिई सच्चा नागरिक बनाउँछ । वास्तवमा भन्ने हो भने शील पालन गराई विवेकशील मानव तुल्याउनको लागि ने विश्वका महापुरुषहरूको सत्प्रयासबाट अनेक धर्म प्रवार हुँदै आइरहेको छ । यदि धर्मलाई यथार्थ रूपमा बोध गरेर व्यवहारमा उतार्न सकेको भए विश्वशान्तिको नारा कार्यान्वयन भे सक्थ्यो होला । आज विश्वमा धर्ममात्र भनेर निकै ठूलो स्वरूपे कराइरहेता पनि धर्मका प्रवर प्रवर्तक महापुरुषहरूले दिएर जानु-भएको उपदेशलाई कार्यान्वयन गर्नेतर राज्ञो दृष्टि

नदिएको स्पष्ट हुन आएको छ । यसबाट बुद्धले छोडेर जानुभएका सन्देशहरूलाई व्यवहारमा लागू भेरहेकोठ भनेर किटान गर्न नसक्ने वर्तमान अवस्थाबाट दर्शाउँछ । तसर्थ विश्वमा शान्ति इच्छा र विचारले मात्र सम्भव छैन भन्ने तथ्य छलंग्न हुन्छ । कुनैपनि धर्म हिसाबादी होइन तर विडम्बना के छ भने धर्मको नाममा पनि मानवले मानव-उपर संहार गरिरहेको यत्रतब देखिन्छ । प्रत्येक धर्मको आपना शील चर्या अनुसरण गर्नुपर्ने विनय हुन्छ । यो शीलचर्यालाई उल्लङ्घन गरेर ने धर्ममा विकृति आउने स्पष्ट हुन्छ । बोध सिद्धान्त मानवतावादमा आधारित भएको बाबजूद चलनचलतीमा अन्धविश्वास र अवैज्ञानिक गतिविधि तथा धारणाहरू अँगालन पुगिरहेको पनि देखिन्छ । धर्मको अतिवादी पूर्वाग्रहले गर्दा विकास कार्यमा अवरोध भएको छैन भनेर पनि भन्न सकिंदैन । धर्मको वास्तविक मर्म बोध गर्न सकेन भने लागुपदार्थको लतमा आसक्त भए जै धर्मको नसामा फेस्न सक्ने हुन्छ । यस्तो अवस्थामा धर्म अफिम हो भन्ने कार्ल मार्क्सको उक्ति चरितार्थ नहुने होइन ।

बुद्धधर्म अन्तर्गत विशेषगरी शावक्यान, महायान, वज्रयान भन्ने सम्प्रदायहरू देखिएता पनि ती सबैको भौतिक सिद्धान्त चतुर्वार्य सत्य, अष्टाङ्गिक मार्ग, प्रतीत्यसमुत्पाद ने विद्यमान रहेका छन् । राग, द्वेष र मोह निर्मल गर्ने उद्देश्य पनि एकै छ तर विनयचर्या भने करक

आनन्दभूमि

नमएको होइन। धर्मलाई व्यवहारमा लागु गर्नको निमित्त समय र परिस्थिति अनुरूप सुहाउंदो तरिकाहरू बेला बखतमा अपनाउनुपर्ने अवस्था पर्दछ एकै तरिकामात्र सधैं लादिरहो भने प्रतिभा विकासमा ठोस योगदान पुऱ्याउन नसक्ने पनि हुन्छ। अतः बौद्ध धर्म तथा दर्शन अन्तर्गत विभिन्न सिद्धान्त (सम्प्रदाय) अपनाइश्चाएको कुरा युक्ति-संगत छ तर गम्भीर रूपमा विचार गर्नुपर्ने तथ्य के छ भने बास्तवमा बुद्ध्यान् एउटै छ। बौद्धहरूले सर्वप्रथम आफूलाई बौद्ध सम्झनु पन्यो न कि कुनै सम्प्रदायी भनेर सम्प्रदायको भावनामा आसक्त भएमा अथवा सम्प्रदायको मूल सिद्धान्तलाई यथार्थ रूपमा बोध गर्न सकिएन भने सम्प्रदायिकताको जंजालमा फंस्न पनि सक्छ। सम्प्रदायहरू त बौद्ध धर्मकै अन्तर्गतका सिद्धान्त भनी बुझन सक्नुपरेको छ।

मौलिक सिद्धान्तमा भिन्न नदेखिएतापनि उपर्युक्त बौद्ध सम्प्रदायहरूको बाटो फरक भएको तथ्य विवेचना गर्नु सामयिक देखिन्छ। शावक्यानमा श्रोतापत्ति, सकृदागामी, अनागामी र अर्हत् समेत चार प्रकारका मार्गफल प्राप्त गर्ने लक्ष्य राखिएको छ। हुन पनि शुरूमा धर्मचित्त उत्पत्ति गराउनको लागि आशा नदेखाइनहुने हुन्छ। एकै पटक आफू तर्ने होइन अरूलाई तार्नेतिर नै लाग्नुपर्दछ भनेर कर गर्नु अव्यावहारिक ठहर्दछ तर विचारणीय कुरो के छ भने धर्मको चर्यामा अभ्यास गरेर केही परिवद्व भएपछि 'बुद्धो मवेयं जगतो हिताय' को पाठ पढाउनु पनि अनिवार्य छ। यदि धर्ममात्र भने पनि व्यक्तिगत स्वार्थपूर्तिर्फ मात्र लाग्यो भने लोककल्याणकार्यमा लाग्न नसक्ने हुन्छ। अनि बुद्धको उपदेशलाई कार्यान्वयन गर्न चकिएन भन्नु कर लाग्दछ। यही महान् विचारलाई चिन्तन भनन गरेर महायानोहरू आफ्नो लागि निर्वाण आकात्कार नगरी अरूको सेवा गरेर उनीहरूलाई तार्ने

बोधिसत्त्वको सिद्धान्त घ्रवलम्बन गरेको पाइन्छ। यस विषयमा बज्ज्यानीहरू भने अप्स प्रगतिशीलमै अप्रसर भएको देखिन्छ। उनीहरूको गतिशील सिद्धान्तमा जोड-तोडका साथ प्राथमिकता दिइएका विषयहरूमा समानता, सर्वप्रकारले जगत् हित गर्ने र धर्म समन्वयका आधारहरू उत्तेजनीय छ।

बर्तमान परिस्थितिलाई मध्यनक्तर राखी गहिर-एर चिन्तन भनन गर्दा मायिका बुद्धधर्म अन्तर्गतका तीने सम्प्रदायबाट आफ्ना सिद्धान्त अनुरूप जुन प्रकारले बुद्धका उपदेशलाई कार्यान्वयन गर्नुपर्ने हो सो अनुसार शुद्ध चर्या भेरहेको छ भनी दावीगर्न सक्ने अवस्था छैन। कतै धर्म-को बास्तविक उद्देश्य बोध गर्न आसमर्थ भैं अलमलिइ-रहेको छैन भन्न पनि सकिंदैन। अतः बुद्धको उपदेश कार्यान्वयन नगरी धर्ममात्र भनेर धर्म हुँदैन। बुद्धधर्मको मूल सिद्धान्तको रूपमा विद्यमान रहेको सर्वत्र कल्याण हुने, राग, द्वेष र मोह निर्मूल हुने विशुद्ध दर्शन चतुरार्थ सत्य, आर्यश्रद्धाङ्गिक मार्ग, प्रतीत्यसमुत्पाद जस्तो मौलिक सिद्धान्तहरूको पथार्थ ज्ञान हासिल गरेर निर्वाण प्राप्त हुने सही प्रक्रिया अवलम्बन गरेर अनुपलम्भ दृष्टिकोणले निरन्तर चर्या गर्नेतर्फ अप्रसर हुन समयको माग छ।

स्त्रीप्रति पतिको कर्तव्य

क) प्रिय वचनले सम्बोधन गर्नु, ख) अपमान नगर्नु, ग) परस्त्री गमन नगर्नु, घ) भान्छाको जिम्मा लगाउनु ड, क्षमता अनुसार वस्त्राभूषण दिनु,

पतिप्रति पत्नीको कर्तव्य

क) घरको काममा पूरा सहयोग गर्नु, ख) पाहुनालाई राम्रोसँग सत्कार गर्नु, ग) पतिब्रता हुनु, घ) घरको सम्पत्ति हिनामिना नगरी रक्षागर्नु, ड) पतिको आय अनुसार वस्त्राभूषण मान्नु।

(बुद्ध)

‘बौद्धहरू कम्युनिष्ट हुनुको अर्थ के हुन सक्छ ?’ यस लेखमाथि प्रतिक्रिया

□ निरपेक्षमान शाक्य

गत असोज १३ गतेको “सुरुचि साप्ताहिक” मा तिलकमान गुभाजूले लेख्नुभएको चाखलाएँदो किसिमको एउटा लेख छापेको थियो । लेखको शीर्षक थियो बौद्धहरू कम्युनिष्ट हुनुको अर्थ के हुन सक्छ ? योभन्दा आगाडि आनन्दकुटी विहारगुठी स्वयम्भूबाट प्रकाशित वहाँको एउटा सानो पुस्तिका “के बूद्धधर्म हिन्दूधर्मको शाखा हो ?” हेनै मौका पाएको थिए । त्यस्तै बौद्ध मासिक पत्रपत्रिकाहरूमा पनि वहाँको फुटकर लेखहरू पढेको थिए । वहाँ पोखरा निवासी परिचित व्यक्ति हुनु हुन्छ र जन्मजात बौद्ध हुनुहुन्छ ।

वहाले बौद्धहरूलाई कम्युनिष्ट भनेर प्रश्न खडा गर्नुभएको ले त्यस विषयमा सानो प्रतिक्रिया व्यक्त गर्नु सान्दर्भिक होला कि भनेर आफूलाई लागेको केही तीता मीठा कुरा लेउने जमको गरेको छु ।

सर्वप्रथम त वहाले बौद्धहरू भनी बहुवचन शब्द प्रयोग गर्नुभएको छ । यसकारण बौद्धहरूभित्र वहाँ पर्नु-हुन्छ कि हुन्न ? या वहाँ मात्र अपवाद हुनुहुन्छ कि ? अरु सबै बौद्धहरू कम्युनिष्ट रे वहाँ चाहिँ गेर कम्युनिष्ट बौद्ध भनेपछि वहाँ कुन किसिमको बौद्धमा पर्नुहुन्छ ?

विद्वान् लेखक भन्नुहुन्छ “नेपालको संविधानले पञ्चायती व्यवस्थाले त्याएको पञ्चायतको अवशेषको रूपमा रहेको हिन्दूअधिराज्य”को अवधारणालाई जस्ताको तस्तै स्वीकारेपछि धर्मनिरपेक्षता एवं धार्मिक स्वतन्त्र-

ताको लागि कराउने बौद्ध समाजलाई आफूतिर तात्र कम्युनिष्टहरूद्वारा उक्त प्रयास भइरहेको बुझिन आएको छ ।

नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (ए-माले) को चुनावी घोषणा-पढ्नले प्रजातन्त्रको मर्यादालाई कायम राख्न बौद्ध समाजले मौलिकरूपमा जनसमक्ष त्याएको धर्मनिरपेक्षताको सबाललाई कदर गरी स्वीकारेपछि बौद्ध समाजको मनोबल बढ्नु स्वाभाविक हो । खोइ त गेर कम्युनिष्टले नेपाल जस्ता बहुधार्मिक देशलाई धर्मनिरपेक्ष संविधान दिनुपर्छ भनेको ? संविधानमा बहुजाति बहुभाषी भनिए जस्तै बहुधार्मिक भन्नुपर्छ भनेर बौद्ध समाजले राखेको आवाजलाई कदर गर्नुपर्ने होइन र ? उल्टो सर्वमान्य नेता गणेशमान सिहले बौद्धहरूको भेलामा आउनुभै संविधानमा हामीले नै ‘हिन्दूराज्य’ राख्न लगाएको हो भनेर सिहनाद गर्नुभयो । यस्तो अहंवादी भुकाइले बौद्ध समाजको केही नोकसान भएन तर नेपाली कांग्रेसको लागि ठूलो नोकसान सिद्ध हुन गयो । फलतः गत आम चुनावमा त्यसको परिणति देख्नुपर्यो । चुनावमा कांग्रेसले पराजय भोग्नुपरेको कारण पनि कम्युनिष्टले गर्दा नै होला होइन त ?

अर्को बिडम्बनापूर्ण कार्य यो छ कि बौद्धहरूलाई कम्युनिष्ट भनितकेपछि बौद्धहरूको भोट कसरी पाउने चिन्ता पन्यो होला र कुनै कांग्रेसी बौद्धले उपाय स्वरूप

कांग्रेसको चुनावचिन्ह “रुख” हो, आतः भगवान् बुद्धले बोधिज्ञान रुखमूनि प्राप्त गरेका थिए भन्नुका साथे शहर र गल्ली यहलीमा स्वर गुन्जिन थाल्यो “शान्तिको अग्रदूत भगवान् बुद्धले रुखमूनि बोधिज्ञान प्राप्त गरेका थिए। कांग्रेसको चुनाव चिन्ह रुख हो। भगवान् बुद्धले ज्ञान प्राप्त गर्नुभएको रुखचिन्हमा भोट खसाल्नुस्” भनेर कराउन थाले। संसारले पूजित भगवान् बुद्धको चित्र कांग्रेसी चुनावचिन्ह रुखमूनि लेखन लगाएर काठमाण्डौका प्रमुख प्रशुख ठाउँमा प्रदर्शन गर्न थाल्यो। यसको विज्ञक्षेत्रबाट आमारहित बुद्धको चित्र अमर्यादित किसिमले टाँगेको देखेपछि प्रतिक्रिया जनाउँदा ज्ञन दिन कुगुना रात चोगुना हिसाबले अरु अरु क्षेत्रतिर पनि विस्तार पारियो। चुनाव सकेको धेरै दिनपछिसम्म पनि चिथ्राचिथ्रा हुँदाको अवस्थामासम्म पनि बुद्धको चित्र अंकित तुल (बैनर) जताततै देखिन छाडेन। यो देशका बौद्धहरूलाई यस्तो अवस्था हेर्नुपर्ने बाध्य पारियो। यसलाई बिडम्बना। नभनेर के भन्ने ?

अर्को रोचक एवं हास्यास्पद कुरा यो पनि भयो कि नेपालको नयाँ संविधानमा “हिन्दूराज्य” राख्न लगाइसकेपछि धर्मनिरपेक्षको आवाज उठाउने बोद्ध समाजको समर्थन र सहानुभूति पाउन चुनाव प्रचारको सिलसिलामा बौद्धहरूको बाहुल्य भएको ३ नं० क्षेत्रको जनताको भोट पाउने आशाले काठमाण्डौ ३.नं० क्षेत्रमा बिहान बिहान पदयात्रा गर्दा भगवान् बुद्धको चित्र अंकित गरेको तुल बाटो बाटो भरी लत्याएर लगिएको हुन्थ्यो तर दुःखित बौद्ध समाजले वहाँहरूको आशामाथि पानी केरिदियो र काठमाण्डौ लगायत तीन शहरमा कांग्रेसले ठूलो पर जयको मुख देखनुपर्यो।

वहाँले साँचै साहसपूर्ण कुरा लेख्नुभयो कि जन-आ-

न्दोलनका सहयोदा (यद्यपि कांग्रेसले मानेको छैन) पार्टीहरू नेपाली कांग्रेस र नेपाल कम्युनिट पार्टी कसेको पनि घोषणा—पत्रमा देशलाई हिन्दूअधिराज्य भन्ने उत्तेज छैन। तेपनि देशलाई “हिन्दूअधिराज्य” नै बनाइयो। कम्युनिटले त्यसको दोष नेपाली कांग्रेसलाई दिने गरे तर कांग्रेसबाट त्यसको प्रतिवाद भएन। प्रतिवाद किन आएन त भन्दा सर्वमान्य नेताले संविधानमा “हिन्दूराज्य” वहाँले नै राख्न लगाएको हो भन्नुहुँदूँ। त्यस्तै अन्तरिम सरकारका प्रधानमन्त्री (गङ्गा आए गङ्गाराम जमुना आए जमुनादास — गणेशमानसिंह) श्री भट्टराईले आपनो भारतको औपचारिक भूमणको सिलसिलामा बनारसमा पत्रकार भेलामा ‘नेपाल हिन्दूराष्ट्र ही रहेगा’ भनेको कुरा विद्वान् लेखक गुभाजूले कसरी चटकके बिस्तुभएको ? यस्तो अवस्थामा कहाँबाट प्रतिबाद आउने उपेक्षा राख्नुहुँदूँ ?

अब धर्म अफिस भनेर भगवान् बुद्धले पनि भन्नभएको छ भनेर डा० केशवमान शाक्यले बौद्धिक कसरत गरे भन्ने आरोपबारे सानो चर्चा गर्नु पनि आवश्यक र सान्दभिक देखेको हुनाले आफूलाई लागेको कुरा यहाँ लेखन लागेको छू।

धार्मिक व्यक्तिले आपनो धर्म (बुद्धधर्म सार्वजनिक धर्म हो)लाई कुनै राजनीतिकवाद या विवादतिर नजिक्याउन खोज्नु नै निरर्थक छ। त्यसमा पनि जुन राजनीतिक पद्धतिले मौलिक रूपमा धर्म नै मान्दैनन्, त्यही सिद्धान्तप्रति धार्मिक व्यक्तिको मोह नै कसरी हुन सक्छ ? डा० शाक्यले कम्युनिटलाई बौद्ध बनाउन खोज्नुभएको हो कि बौद्धलाई कम्युनिट ? काठमाण्डौका विहारहरूमा कति कम्युनिट नेताहरू पञ्चशील ग्रहण गर्न आए त ? मनमोहनले पञ्चशील ग्रहण गरे कि मदन भण्डारीले ?’

बडो विद्वताले भरेको सवाल गर्नुभयो यहाँले । कम्युनिष्टले पञ्चशील ग्रहण गर्न विहारमा किन आउँथ्यो होला? हाम्रो देशको परराष्ट्रनीति ने पञ्चशीलको आधारमा आधारित छ । बल हाम्रो राष्ट्रले कम्युनिष्ट राष्ट्रसित पञ्चशीलको आधारमा दौत्य सम्बन्ध विकसित गरेको छ । आरतले अहिलेसस्म त्यही पनि गरेको छैन । मनमोहन र मदन भण्डारीले पञ्चशील ग्रहण गर्न विहारमा किन आइरहन् नि । पञ्चशीलको विरुद्ध 'हिन्दू अधिराज्य' स्थापना गरेर मनुसमृतिको आधारमा मान्छेलाई दासदासी बनाएर शासन गर्न छोजने वहाँ जस्ता बौद्धले पञ्चशील ग्रहण गरिदिनुभएर अरुलाई पनि पञ्चशील पालन गराउनेतिर लाग्नुभए बेश हुन्थ्यो कि ? डा० शाक्यले धर्म अफिम भनेको बारे भगवान् बूढले ढुंगाको उदाहरण प्रस्तुत गरेका चर्चा गर्नुभएको थियो । धर्मलाई अफिम भन्नु एकदम गलत कुरा हो । चाहे मार्कसले भनुन् चाहे डा० शाक्यले बुद्धधर्मलाई हिन्दूधर्मसित दाँजेर त्यस्त त्यस्त धर्म देख्नु उचित होइन । बुद्धधर्म बुझेर अपनाउने धर्म हो, मानेर अपनाउने धर्म होइन । यसकारण विद्वान् सेखक महोदयले धर्मप्रतिको धारणालाई परिवर्तन गर्नुपयो ।

साम्यवादी शासनमा बुद्धधर्मको अवस्था कस्तो हुन्छ भन्ने कुरा चीन र तिब्बतमा देखिसकिएको छ । चीन र चीनस्वशासित तिब्बतको कुरा छोडिदिनुस् । बहाँको जन्म स्थल पोखराको ताल पारी निर्माण भइसकेको विश्वशान्ति चंत्य (स्तूप) भत्काइदिएको कुरामात्र सम्झनुस् । यहाँ 'हिन्दूराज्य' भएर बुद्धधर्मको अवस्था के भयो ? वीर अस्पताल छेउको भीमकाय चैत्य कसले भत्कायो ? कति बौद्ध गृन्थहरू जलाइए, गाडिए ! बौद्धहरूलाई देश निकाला कसले गरे, साम्यवादले कि हिन्दू-

राज्यले? साम्यवादले बौद्ध गुम्बाहरूको मर्मत पुनः, निर्माण गरेको छ। ल्हासास्थित हामुचि गुम्बा जहाँ भूकुटीले आफू सँगे लिएर गएको शाक्य मुनि बुद्धको प्रतिमा स्थापना गरेको गुम्बा सन् १६८६ तिर पुनः निर्माण भइरहेको घापने छाँदाले देखेको छु । त्यस्त ल्हासाको प्रमुख बौद्धस्थल जोखाङ्ग र पोटाला गुम्बामा हजारौ नरनारीले पूजा परिक्रमा दण्डवत् गरिरहेको पनि हेरेर आएको छु । साम्यवाद जनताको सद्भावना बीच फस्टाउन्छ सिद्धान्तमा होइन । साम्यवादले धर्म मान्दैन भन्देमा रूसमा चर्च नासिएको छैन, चीनमा गुम्बा जलाइएको छैन । नेपालमा जस्त चर्च भत्काइएको छैन । जनताको धर्मप्रतिको आस्थालाई कसले पनि मान्न सक्तैन ।

भगवान् बूढले अहिसाको शिक्षा दिनुहुन्छ । लेखकको भनाइ अनुसार ईैटको जवाफ पत्थरले दिनुपर्छ भन्ने कम्युनिष्टको निमित बुद्धधर्म ज्ञन आवश्यक छ । कम्युनिष्टलाई बुद्धधर्मको सार र मर्म बुझाउन सकेको खण्डमा सबैको कल्याण हुनेछ किनभने बूढले अन्याय सहने मान्छेलाई अपराधि भन्नुहुन्छ । बूढले अंगुलिमाल जस्तो हिसक मान्छेलाई शान्त पारेर कुर जनताको अगाडि खडा हुन सक्षम बनाइदिनुभयो । यदि साम्यवाद हिसक प्रकृतिको छ भने बुद्धधर्मको माध्यमले अहिसक बनाउनु प्रत्येक बौद्धको पहिलो कर्तव्य पनि हो ।

अन्तमा धर्मनिरपेक्षताको बाटो देखाएर बौद्धहरूलाई जोध्याउँदै छन् भनेर विद्वान् लेखकले गम्भीर तथा अति क्षुद्र आरोप लगाउनुभएको रहेछ । एकजना वामपन्थीको विजय जुलूसमा बौद्ध झण्डा फरफराउन् बौद्ध झण्डाको दुरुपयोग हो । यस्तो अवान्धनीय क्रियाकलाई बाट अनावश्यक विवाद उत्पन्न हुन सक्छ र चेतनाहील बौद्धहरू कम्पुनिष्ट हुनुको अर्थ बोध भइरहेछ भनेर

शिक्षा दिनहुन्छ भने बुद्धको चित्र बोकेर बुद्धलाई भोट माग्ने माँडो बनाएर शहर गल्ली गल्ली बुद्धलाई डुला-एको बारे वहाँ के भन्नुहुन्छ ? यसबाट बौद्धहरूको मनमा गहिरो चोट लागेको छ । लाछौंको संख्यामा धर्मनिरपेक्षताको माग गर्दै शान्ति-पद यात्रा गर्न बौद्धहरूको हृदयमा आघात परेको छ । यहाँ कुनैपनि बादलाई गाली परेर प्रजातन्त्र फस्ताउन सक्तैन । प्रजातन्त्र फस्ताएको

हेर्नु छ भने सबैको हक हित कल्याणको लागि समानता युक्त धर्मनिरपेक्ष संविधान हुनुपर्छ । धर्मको र जाति-संस्कृतिको नाममा देशलाई 'हिंदूराज्य' बनाउने प्रयास यो देशको लागि मात्र होइन यो शताब्दीको निम्नि नै कलंक हो ।

बुद्ध-वन्दना

- खेमचन्द्र बास्तोला

बुद्ध, धर्म र सङ्घको आराधना सभक्ति ।
दुराचार र असत्य निमूल पार्ने प्रदान होस् मलाई शक्ति ॥

करुणा, मैत्री र सत्य भावनाको सदा रहोस् संज्ञना ।
हिंसा, चोरी, व्यभिचार, पापकर्मले नछोओस् लौ वन्दना ॥

प्रजापारमिता र शीलचर्याको माला लगाइ देऊ ।
पञ्चशील र आर्य सत्यको आधारबाट दुःख हटाइदेऊ ॥

कालरात्री भयावहलाई प्रकाशले झटू हटाइ देऊ ।
आंधी बेरी भै सबको दुःखको बादल फटाइ लेऊ ॥

शान्ति, सदाचार र सद्भावनाको झण्डा फरफराऊ ।
त्रिसंयोग-प्रेरणा प्रसादले धर्मको धारण गराऊ ॥

आनन्दकुटी विहारगुठीको

२०४८ आषाढ मसान्तको अक्षयकोषको स्थिति
तथा उक्त मितिमा समाप्तवर्षको आमदानी खर्चको विवरण

अक्षयकोषमा आमदानी

	रु.
अनुदान चन्दा दानपात्र-	५२,६७१।११
आजीबन सदस्यता शुल्क- पत्रिका-	७,२००।००
फुटकर आमदानी (अष्टपरिष्कार) -	६००।००
• जम्मा-	<hr/> रु. ६०,४७१।११
वर्षारम्भमा अक्षयकोषको बाकी-	२०,२७,८१।८०
जम्मा-	<hr/> रु. २०,८८,२८।८१

बैंकसँग मुद्रती हिसाबमा-

मुद्रत हिसाबमा-	१८,५०,५१७।००
अमृत कोषको लागि बचतपत्र खरीद-	१,२५,०००।००
साधारण कोषबाट सार्व बाकी-	१,१३,७७।०।७।
जम्मा-	<hr/> रु. २०,८८,२८।८।७।

मिश्र मंत्री
सचिव

हाज्रो संलग्न प्रतिवेदन अनुसार
चार्टड एकाउण्टेण्ट
कोमलबहादुर चित्रकार
के० बी० चित्रकार एण्ड कंपनी

मिश्र कुमार काश्यप
श्रद्धयक

आनन्दकुटी विहारगुठीको

२०४८ आषाढ मसान्तको साधारण कोषको स्थिति
तथा उक्त मितिमा समाप्तवर्षको आमदानी खर्चको विवरण

साधारण कोषमा आमदानी

बेंक ब्याज		रु.
ग्रन्थ बिक्रीबाट	२,३४,८११३६	
आमृतांजली भिडियो बयासेट निर्माण	१२,४३०११५	
चन्दा सञ्चुलन	५८,३८०।-	
बयासेट बिक्री	७,३००।-	
उपसम्पन्न अर्धशताब्दी दिवस	६५,६८०।००	
चन्दा सञ्चुलन	१६,०००।-	
दूध बिक्री	१,०००।-	
जम्मा	१७,०००।००	
	३,२६,६२१।५७	

साधारण कोषबाट खर्च-

निर्माण खर्च	७५,६८८।००
विहार अनुदान	३६,४८२।००
घरमप्रचार	३१,५००।००
जयन्ती समारोह	२,२५०।००
उपसम्पन्न अर्धशताब्दी दिवस खर्च	१८,५००।००
भिक्षु अमृतानन्द संस्कार खर्च	४,४५७।५५
पत्रिका प्रकाशन- टिप्पणी १	४१,६२६।१३
ग्रन्थ प्रकाशन- टिप्पणी २	५१,४४८।००
संस्थापन खर्च - टिप्पणी ३	६१,३१०।००
आमृतांजली भिडियो बयासेट निर्माण खर्च	८७,४०६।००

जम्मा

साधारण कोषमा वृद्धि (न्यून)	रु. ४,१३,६७१।५८
वर्षारम्भमा साधारण कोषको बाकी	(८४,०५०।००)
वर्षान्तमा साधारण कोषको बाकी	६,३६२।१६

बेंक मोजदात - टिप्पणी ४

३१,३१३।८०

आमृतांजली भिडियो निर्माण

३,७७।००

अक्षय कोषमा सार्व बाकी

गत वर्षको	५२,३०१।६०
यस वर्षको	६०,४७।१११ (११३,७७२।७१)

(७७,६८७।११)

भिक्षु मंडी
सचिव

हात्रो संलग्न प्रतिवेदन अनुसार
चार्टर्ड एकाउण्टेण्ट
कोमलबहादुर चित्रकार

भिक्षु कुमार काश्यप
अध्यक्ष

आनन्दकुटी विहारगुठीको

आ० व० २०४७।०४८ को लेखा टिप्पणीहरू

टिप्पणी १— आनन्दभूमि पत्रिका

२०४८ आषाढ मसान्तमा समाप्तवर्षको
आमदानी खर्चको विवरण

यस वर्षको आमदानी

	रु.
साधारण ग्राहकशुल्क	१५,७६७।००
विज्ञापन	५,६००।००
ब्याज आमदानी	६,३३८।७७
पत्रिका बिक्री	५१५।००
चन्दा	<u>२१३।००</u>
जम्मा	३१,४३३।७७

यस वर्षको खर्च

आनन्दभूमि छपाइ	२५,६६२।७५
कागज खरीद	४०,६२२।००
ब्लक	२,०००।००
पारिथमिक	२,०००।००
मसलन्द	१,१६०।००
हुलाक खर्च	१,०४७।६५
सवारी, दुवानी तथा अन्य खर्च	<u>२६८।००</u>
जम्मा	४१,६२६।६३

पत्रिका प्रकाशनमा खूद खर्च

यसवर्ष १३ पत्रिका प्रकाशित भएका छन् । पत्रिकामा विज्ञापन छापे वापत ५००।— उठ्न बाकी छ ।

मिश्र मंडी
सचिव

हाम्रो संलग्न प्रतिवेदन अनुसार
चार्टर्ड एकाउण्टेण्ट
कोमलबहादुर चित्रकार

मिश्र कुमार काशम
आध्यक्ष

बुद्ध प्रतिभाशाली महामानव हुन्

□ यशकुमार वज्राचार्य 'विवेश'

मानिसहरू बाँचनको लागि धर्मको आवश्यकता र धर्मको अपरिहार्यता छ भनी धर्मको पछि लागिरहन्छन् । हुनपनि आनन्द (सुख) सँग बाँचन चाहनेले धार्मिक उद्देश्यमा प्रेरित भइरहेका छन् । जसरी नड र मासुको सम्बन्ध हुन्छ, धर्म र जीवनको पनि उतिकै सम्बन्ध छ तर कतिपय मानिसहरू धर्मको अन्धभक्तिमालागेर आपनो जीवन विताउंदैछन् । यदि हामीले कुनै पनि कार्य गर्नु छ भने त्यसको वास्तविक अर्थ थाहा पाएर गर्नाले त्यसबाट हामीलाई सावधान बनाउंछ ।

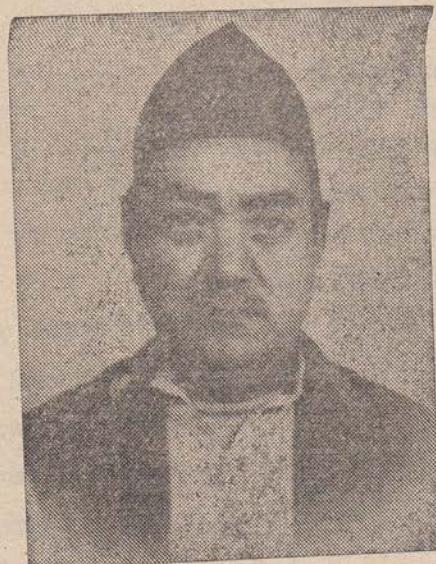
यसरी धर्मको पछि लागिरहनेहरूले आफू कुनै तरिकाले आगाडि बढिरहेछौं र त्यो मार्ग ठीक छ कि छैन, पहिले आफैले मनन गरेर हेर्नुपर्छ । कतिपय मानिसहरू आफूले ज्ञानाएको मार्गलाई विज्ञ नसकी आदर्शवान् व्यक्तिहरूको विव्योपदेशलाई व्यवहारमा नउतारी खाली उनीहरूलाई भगवान् हुन् ईश्वर हुन्, उनलाई पुजनुपर्छ मात्र भनी आपनो शरीरलाई खियाइरहेका छन्, तर व्यवहारमा ती आदर्शवान् व्यक्तिहरूको उपदेशलाई दुर्घ-योग गरी उनीहरूको ज्ञानलाई अपमान गरिरहेका छन् । यस्ता माध्यमबाट धर्मको पछि लाग्न उचित होला र ?

वास्तवमा भगवान् केहीपनि होइन, यो आदर्श-वान् व्यक्तिहरूको जीवनमात्र हो । बुद्धलाई पनि आज मानिसहरूले भगवान् रूपमा पुजिरहेका छन् तर उनी देवता होइनन् र हामीले उनलाई व्यावहारिक शक्तिले पूर्ण भएका मानव मानेकाछौं । यदि हामीले उनलाई ईश्वरको रूपमा लिएको भए बुद्ध र महामानव भन्नु बेकार हुनेछ । उनी त ईश्वर होइनन् हामीले उनको उपदेशलाई जीवनमा उतार्न मात्र सबनुपर्दछ र हामी पनि उनके उमान हुन सक्छौं ।

हामीले उनी पनि एक मानव हुन्, हामीले उनले जस्तै कठोर मेहनत अनि लगनशीलताका साथ कार्य गरे मुक्ति पाउन सक्छौं भनी उनको उपदेशलाई मानेका हों तर फरक यतिमात्र छ कि उनी एक असाधारण व्यक्तित्व-का धनी मानव हुन् । उनी एक यस्ता प्रतिभाशाली आदर्शवान् महामानव हुन् जसले सारा संसार अनि सारा प्राणीको सुख ज्ञानितको हित र सुरक्षाको भावनाले श्रोतप्रोत भई आपनो सम्पूर्ण धन, सम्पत्ति, सुख, बैमव छाडी आपनो जीवन आरुको लागि अर्पण गरे । उनले बहुजन हिताय बहुजन सुखायको भावनाले आपनो जीवन समेत सम्पेका हुनाले आज उनको ज्ञानेशलाई विसंन सक्ने व्यक्ति यस संसारमा कर्म होला । वास्तवमा यस्ता व्यक्ति नै अनन्त-कालसम्म अमर हुन्छ, पूजनीय हुन्छ ।

बुद्धको महान् कार्यले मानिसलाई आपनो दुःख मुक्ति गर्ने बाटो देखाइदिएकोले उनीप्रति असीम अद्वा भवित राखी उनको त्यस गुणलाई गाउन अद्वा भवितले हामीले उनलाई बुद्ध मानेका हों । वास्तवमा भगवान् पनि त्यही नै हो जसले सम्पूर्ण प्राणीको हितको उद्देश्यले आपनो भेहनत र लगनशीलताका साथ प्राप्त गरेको ज्ञानले सम्पूर्ण प्राणीको दुःख मुक्त गर्ने बाटोलाई आफू उदाहरण बनेर देखाउंछ । त्यसले उनले देखाएर जान भएको महान् विद्य उपदेशलाई पालन गरी सत्य धर्मको अनुसरण यसी अन्धभक्तिमा नलागी उनको त्यो ज्ञानलाई अध्ययन गरेर व्यवहारमा उतार्नु नै वास्तविक बुद्धलाई मान्नु हो ।

चिर शान्ति कामना

गणेशबहादुर हलवाई

(जन्म:- १९७९ पुस ३०, मरण:- २०४८ भदौ ४ मङ्गलबार)

दिवगंत आत्माको चिरशान्तिको कामना गर्दछौं।

छोरा- यशकुमार हलवाई

बुहारी- गोता हलवाई

नाति- उत्तम हलवाई

नाति बुहारी- बीणा हलवाई

नाति- विक्रम हलवाई

नाति- आनन्द हलवाई

नाति- विशाल हलवाई

नातिनी- वन्दना हलवाई

साथे-

सकल हलवाई परिवार

छोरी- ईश्वरी शाक्य

ज्वाइँ- गोपाल शाक्य

नाति- ३० शाक्य

नाति- पुरुषोत्तम शाक्य

नाति- नवीन शाक्य

नातिनी- नारायणदेवी शाक्य

नातिनी ज्वाइँ- राजकुमार शाक्य

पनाति- शेखर शाक्य

पनातिनी- स्मिता शाक्य

पनातिनी- रेजिना शाक्य

पनातिनी- जेनिता शाक्य

The Buddhist Sangha : Paradigm of the Ideal Human Society

This new study by the ven. Sunanda Putwar seeks to picture the Buddhist Sangha as a model of an ideal society in which politics are governed by ethics. The moral and philosophical teachings of the Buddha provide the historical basis for this argument. The legitimate criteria of a moral standard are articulated by a moral philosophy. Its focus on the sphere of ethical, social and political thought in Buddhist scriptures. This philosophy is guided by practical and altruistic values rather than by abstract dialectical interests.

The important issue of inequality among human beings is discussed in 'The Buddhist Sangha.' The purpose of ethical practice is to establish order and peace on earth. This practice helps to formulate the concept of an ideal society in which there will be no inequality. The Buddha himself formulated a religio-Political constitution which is still valid and applicable to any national constitution. His moral philosophy transcends the boundary of a class or caste system and views all human beings as equal from the same moral standpoint, regardless of their status.

Greed, hatred and delusion are

shown as the causes of all in the world. The primary governmental aspects within the Sangha, conflict and its resolution, are discussed under the light of ethical principles. The Buddha's democratic principles point to the necessity for decentralization of power in a viable society. According to Buddhism, ethics is an imperative in any political or governmental regime.

The Sangha, governed by friend discipline, represents an ideal society in the democratic manner. Vinaya acts as constitutional law, connecting the Sangha to the laity. By adhering to the vinaya rules, the Sangha is systematic and democratic in determining and administering its affairs. All disciplinary rules are intended to conduct the behavior of the Sangha members. The distribution of goods, power and positions is similarly systematized according to the vinaya rules. By pointing to the Sangha's democratic nature, its emphasis on moral administration and understanding and its harmonious interaction with kings and the general public alike, this book demonstrates how the Sangha can be a unique model for an ideal society.

भावनाक्रम व उकी दुगु प्रयोजन

अनु० नरेन्द्र डंगोल, सर्लिछेो, यल

भावना धैगु छु ?

थव ससारय् म्वानाच्वर्पि सकसितं न उपकार
ज्वीगु, पुण्य दःसा जीवितय् सुख प्राप्त याये फैगु ज्ञीतया-
गततया देशना खः। पुण्य बृद्धि ज्वीगु अःपुगु क्रम है
भावना यायेगु। गुरुलि गुरुलिसिनं भावना तसकं दुष्करणु
ज्ञया धकाः बास्ता याइ मखु। समाज त्वःताः जीवन
खनाः दिकक चायाः चाय मन सुख मदेगु इलय् पिनेया
उपद्रव पाखें मुखत जुया सिमाच्वय् च्वना यायेगु तसकं थाकुगु
ज्ञया धैगु भावं याना आप्वः मनूत थव खनाः याः। जीवन
विसि बनेगु तकं मतिइ तइ तर व अजागु मखु। जीवन
नाप सम्बन्धतये फैगु, वर्थेतुं सम्बन्ध यायेमागु खः।
भावनायायेगुलि जीवन बालाक क्रमानुकूल जुइ। बसपोल
बुद्धया भावना क्रम याउंक सुखी जीवन प्राप्त यानाकाये
फइ।

थव लोकय जन्म जुइपि न्हाहु सत्त्ववर्गपित्त नं
परय् जुइफु। उगु जेविक शक्ति न्हाहु प्राणिपित्त नं
उत्पत्ति है देगु खः। जीवशक्ति पाखें स्वये बलय् मनू व
मेपि सत्त्वया दथुइ छु न फरक मदु। मनुण्य व सत्त्वया
दथुइ छगु न छगु है फरकय् परिणत जुइगु चित मनूयाके
स्वाभाविक बैगु खः। मनूयात थव चित आप्वः उन्नति
याके फौगु शक्ति दु। थव लोकय बुद्ध उत्पत्ति जुइगु ज्ञीगु
चित उन्नति यायेगुया निति सुमांग क्यना बिल्यायेत खः।
चित उन्नति यायेगु आकारयात है भावना धाइ।

चित्तय् स्वभाव व भावनाक्रम

ज्ञीपि बहःनीया इलय् खापा चायेकातःगु बदथाय्
मैनमतया जल सफू स्वये थे जाःगु छु ज्याय् लगय् जुया
धकाः बिचाः याये नु। फस थव मैनमतया जः सनि।
जः सनीगुलि ज्ञीगु कार्यदात बाधा जुइ। जः सनीगु दित
धाःसा ज्ञीत बालाक आलोक प्राप्त जुइ। अथेह ज्ञीगु
नुतः न न्हाबले सनाच्वनि। नुगः छगु ज्ञीसं थासय् तये
फत व एकाघ याये फत धाःसा उकी धासये है
जीवनयात उज्ज्वल याये फे।

ज्ञीसं स्वयेनु कि थव नुगः चञ्चल छाय् जुइ
धकाः। मनुष्यया मिखा, ह्लायप, ह्लाय व ह्ल (ठेग)
थुपि पञ्चद्विन्द्रियत विवृत ज्याच्वंगुलि थव नुगः चञ्चल
ज्ञीगु खः। थव न्यागू लुखा छक्वः संथम यायेगु बलि
दत धाःसा मन अथवा चित सनीगु होजक है जुइ
बसपोल तयागत थव चित थगु बसय् तयेगु आकारबल
अनेक प्रकारं देशना यानातःगु दु। थव सरल अन्यता
निसे स्पनीगु गम्भीरगु विद्या खः। थुकियात बालाक
सयेका कालधाःसा जीवनय् न्हागु इलय् जूसां उच्च
प्रथोजन प्राप्त याये फु।

मनयात वसय् तया बधन यायेफौगु प्रधान नामाक्रम
क्रम निगू दु। १) समय भावना (समाधि) २) चित्त
स्पना (विदर्शना) भावना। समय- भावना याइ
छवाय् लाकेगु अथवा चित्त स्थिर यायेगु

भावनां ज्ञीगु दुर्बलत छसीकथं मदयेकाः प्रज्ञा वर्धन्
यानाः दुःखं सुक्त यानादी ।

समर्थ-भावनाया मूल स्वभाव व समर्थ भावनां मन एकाग्र याये फुगु आकार

झीसं भद्रिक यायेगु ज्या सासः ह्लायेगु खः ।
आश्वासप्रव्यास अथे जूसां श्वाबले नं झीसं चाया-
च्वनि मखु तर उकिया निर्ति मन छज्वःसा व क्रिया झीसं
चाइ । देनाच्वनीगु इलय् पञ्चइन्द्रिय निश्वल जुयाच्वनी ।
उकिया हेतु मन इन्द्रियनाप सम्बन्ध मजुइगु । मन न,
इन्द्रिय नं, इन्द्रियात गोचर जुइगु आरम्मण धंगु थुपि
कारण स्वंगुलि भिलय् ज्वोगुलि तिनि झीसं चाइगु ।
मिखा, ह्लायप आदि दक्ष इन्द्रियत नं क्रिया जुइगु थवहे
क्रम खः । रूप, मिखा, व मन धंगु स्वंगू भिलय् ज्युया:
तिनि स्वयेगु धंगु क्रिया दया वह । शब्द ह्लायप व मन
थुपि स्वंगू सम्बन्ध न्यनेगु जुइ । सासं कि मिखां जुइगु
अवबोधय द्यान हानं हानं तयेगुलि मन एकाग्र याये फु ।

आनापानसतिभावना

आनापानसति-भावना आश्वास प्रश्वासया बारे
स्मृति तयेगु अपेसित न्यने दुगुलि नं अःपुक यायेफुगुलि
न व जनप्रिय जुयाच्वंगु दु । उकि याइगु वाः, ह्लाय् व
मनया दथुइ सम्बन्ध दयावइगु (अवबोध) त्वःमकिक
न्ह्याकांयकेगु खः । सासः दुकायेगु पिकायेगु यायेबलय्
सासः ह्लायच्काय कि प्वाथय् जुइगु चलन (फुलय् जुइगु
मुक्य जुइगु) आरम्मण यायेफु । मुख्य भावना यायेगु
स्वानय् मखु चित्त छगु आरम्मण तयातयेत बानि याये-
गुलि खः थव बाँलाक अभ्यास यायेमांगु विद्या धयागु
यायेजुया: खः ।

कसिन-भावना

चित्त व मिखा सम्बन्ध यानाः छु रंगय् ईवयाः
कि चावाराय् कि लख्य् अथे मखुसा मि अथे मखुसा
फतं संगु चुलि स्वयाः थव आरम्मणय् हे ध्यान तयेगुलि
मन एकाग्र याये फु । थुपि कसिन-भावना नाम क्यना-
तःगु दु । मृत्य देह अथे मखुसा क्वचिंकालि स्वयाः चित्त
एकाग्र याये फु । थव आशुभ-भावनाया नाम क्यनातःगु दु
आशा यक्व दुपित्त थव आशुभ-भावना चित्त संयम यायेफु ।
छुख व बौमनस्य मनय् दुसा थःनाप सकल सत्त्वप्राणि
सुखि जुइमा धकाः मतिइ तयेगु बाँलाः, थव संतो भावना
नं जनप्रिय जुयाच्वंगु दु । थुकि झीसं समर्थभावना क्रम-
या सम्बन्धय स्पष्ट मूल धर्म लुइकाकायेफु । आवश्यक
जुइगु छगु छु धाःसा आरम्मणय् हानं हानं नुगः स्थापना
यायेगु खः व शारीरिक छगु स्थानय् कि पिनेया स्वाभा-
विक बस्तुइ कि मखुसा ज्ञीगु कुशल चेतनाय जूसां त्व्या:
मदुगु खने दु । स्वभाव धर्मं थथे भावना आरम्मण कर्म-
यक्व मालेफुगु धंगु परीक्षा याइह्ये सित हानं धयाच्वने
माःगु मखु । हिंदूयोगितयसं नं अनेक समर्थ-भावना
क्रम पिकयातःगु खने दु । बौद्ध समर्थ-भावना पीगू
(४०) दु । सासः ल्हायेगुलि प्वाथय् जुइगु थव मनं स्वया
च्वनेगुलि नुगः छगु याये फैमखु धकाः गुलिसिनं
मतिइतइगु थव भावनाया क्रमया मूल रूप मस्यूगुलि
खः ।

सारिपुत्र भन्तेया शिष्य छम्हसित भगवान् बुद्धं
स्वालय् स्वयाच्वनेत धयाबिज्याःगु न चूलपन्तक भन्तेयात
कापः छकू बवब्व स्याकातयाबिज्याःगु न न्हापां थथे
याना: मनय् एकाग्रता दइगु धकाः बुद्धं स्यूगु जुयाः
खः ।

विदर्शना-भावना व उकिया प्रयोजन

मगवान् बुद्धं कनादिज्याः गु धर्मय सुख्य लक्ष्य
दुःखं मुक्तं जुइगु ज्ञानं उत्पादनं यायेगु खः । न्हागु बस्तुइ
नं उत्पत्ति व विनाशया लक्षणं दु । ज्ञीसं आशा यानागु
चोज मदयावनीगु अवस्थाय ज्ञीगु नुगलय दुःख उत्पन्न
जुइ । दबव ज्ञीगु इच्छानुसारं भखु स्वभाव धर्मं नीर्ति
क्रिया जुइगु धकाः ज्ञानं स्वयबलय खने दु । अथेहे
अनित्य, दुःख व अनात्मभाव ज्ञीके दया बडगु आरम्भ
ज्ञानयुक्तं जुया: स्वयेगु विदर्शना-भावना धकाः धाइ ।
उकियात प्रज्ञा-भावना न धाइ । अब भावना-क्रम अनु-
मति धकाः योगितसे खने फु । अब भावना खःला धकाः
थुइके तक न फु । भावना धैंगु चचन न्यने माव हे चित्त
छगु आरम्भण तयातयेगु धकाः अप्तो मनूतयगु बिचाः
जुयाच्चंगु दु । उकिया कारण ला ज्ञीत अप्तो न्यने दया
च्चंगु न समर्थ-भावना-क्रम वयनिगु शिक्षाज्ञक जूगूलि
खः ।

इरियापथ-भावना

प्यंगु इरियापथया बारय बुद्धि सीकाच्चवनेगु अब
छगु भावना खः । उगुयात इरियापथ-भावना धकाः
धाइ । ज्ञीपि फेतुना च्चनाः ज्ञानं सीकाच्चवनेगु, दवाच्चवने
बलय दनाच्चना धकाः: नं चंकमन यानाच्चवनेगु अवस्थाय
चंकमन यानाच्चना धकाः, द्याना च्चवनेगु अवस्थाय द्याना-
च्चनाधकाः सीकेगु, चायेकाच्चवनेगु अब इरियापथ भावना-

क्रम खः । अब क्रम सरल व साधारणकथ खने दःसाँ
न्हावले उकी हे मन तयाच्चवनेगुयात धाःसा मन स्थिर
यायेगु उत्पत्ति जुयावनी । मस्यूपित्त अब ज्याखेले मडु
धकाः मतिइ लुयावइ । मेगु छगु क्रम थये खः निह्या
निहृथंया ज्या प्रज्ञा व होश तया यायेगु ल्वा: सिलेगु, नयेगु
त्वनेगु ल कीगु आदि न्हागु हे ज्या यायेबलय व स्मृति-
युक्त जुयाः यायेगु । अब क्रम सतिस्पन्न ज्ञानं क्यनातःगु
दु । उदाहरणया लागि टेबुलय दुगु च्या त्वने माल धकाः
मतिइ तयेनु । लहाः तप्यंकाः गिलास ज्वनाः गिलास
ल्हवनाः म्हुतुया न्हाने हया: गिलास पाः लुहकाः च्या
त्वनाः गिलास टेबुलय तये यंकाः लहाः लिक्याथे जाःगु
खः । वयेन्तु मनय दयावइगु धर्म (गति) बारय साव-
धान जुयाच्चवनेगु न एगु मेगु क्रम खः । ज्ञीके छगु आशा
दयावइबलय आशा उत्पन्न जुल धकाः सीकाच्चवनेगु, अलिल
उत्पन्न जुइगु अवस्थाय अलिल उत्पन्न जुल धकाः सीका-
च्चवनेगु, मनय अस्थिरता दयावइबलय अथे हे सीका
कायेगु, अथे भावना यानाः वनेगु अवस्थाय थुकिया बारय
शङ्का उपशङ्का लुयावल धाःसा नुगलय शङ्का उत्पन्न जुल
धकाः सीके माः । तं वइगु बखतय व मवइगु बखतय न
अथेहे सीकाच्चवनेगु, मेगु स्वगू कारण न अथेहे । दिनचर्याया
ज्या यानाः थःगु नुगलय दुगु अब गति होस यानाच्चवनेगु
बाति दुम्हेसित अपायच्चकं याकु मजु । अब न विदर्शना-
भावना खः । आः योगिपित्त सी दई कि विदर्शना भाव-
नाय नुगु: छगु आरम्भण हे जक तयेगु भखु । □

धर्मसेनापति भिक्षु सारिपुत्र महास्थविरको परिनिर्वाण दिवसको उपलक्ष्यमा
सम्पूर्ण शान्तिप्रेमी बन्धुहरूमा शुभकामना !

सबै किसिमका इलेक्ट्रिक मोटर, आच्चेर, कम्प्रेसर, ब्लोवर (भंचा) केन, वाटर पम्प
इमजेन्सी लैम्प र फोज मर्मत एव ग्यास चार्जिंगको राम्रो सेवाको लागि हामीलाई सम्झनुहोस् ।

नमोबुद्ध इलेक्ट्रिक एचड रेफ्रिजरेटर बर्स
लगनखेल, कृषिविकास बैंक अगाडि

ज्योतिप्रकाश शाक्य

पनौती

अनगारिका संघ, यलया बुद्ध-धर्म सम्बन्धी विशेष कक्षा छूग् परिचय

— बाबुरत्न नापित
“परियति सद्भम्म पालक”

बुद्ध-धर्म सम्बन्धी विशेष कक्षा अनगारिका संघ यलपाखे सम्बालित छः । इव उद्याय विशेषतः अनगारिका संघ, यलया अध्यक्ष अनगारिका सुशीलायागु आपालं लहाः दुगु ज्याच्चवन । बि. सं. २०४३ सालं इव कक्षा शुरु जूगु छः । इव कक्षाया तःधंगु विशेषता छु धाःसा गनं केन्द्र्य वनाः अःखः वंबनेम्वाः, गुरु नं म्वाः । फुसदया इलय् छेय् हे च्चवनाः अध्ययन याःसां गाःगु । इव विशेष कक्षाय् १० ह्यसिनं जाँच व्यूगु छः । उकीमध्यय् द ह्य उत्तीर्ण जूगु छः । द ह्य मध्यय् इव च्चसुया च्चमि नं उत्तीर्ण जूह्य छः ।

इव बुद्ध-धर्म सम्बन्धी विशेष कक्षाया पाठ्यक्रम व पाठ्यपुस्तकत थुकथं छः ।

न्हापांगु पत्र :-

मिलिन्द प्रश्न— डृष्टबहादुर वज्राचार्य (पेज १ निसे १२० तक)

निगूगु पत्र :-

(१) उ. नुया मिखाय् बुद्ध, धर्म, संघ व बुद्ध-ज्ञासन— सं. मिक्षु बुद्धघोष महात्मविर (पेज १ निसे १२० पेज तक)

(२) बौद्ध-दर्पण— प्रकाश वज्राचार्य (नेपाल सम्बन्धिजक)

प्रत्येक पत्रया पूर्णाङ्कु १००, उत्तीर्णाङ्कु ४५ छः ।

विशेष कक्षाया इव न्हापांगु तर्गि पास ज्वी धुकूपि विद्यार्थीतय् लागी अयवा मध्यम वर्षया लागी पाठ्यक्रम व पाठ्यपुस्तकत थुकथं निर्धारण जूगु दु ।

न्हापांगु पत्र :-

(१) मिलिन्द प्रश्न— पेज १२१ निसे दक्षव फुकं

(२) आसिविसोपम सुत्त— अनगारिका सुशीला निगूगु पत्र :-

(१) बोधि पवित्रय दीपनी — अनु. नानिमेया मानन्धर

(२) अभिधर्म चित्रकाण्डया संक्षिप्त परिचय भाग-१ महेन्द्ररत्न शाक्य ।

इव जुल बुद्ध-धर्म सम्बन्धी विशेष कक्षाया संक्षिप्त परिचय ।

माः अनुभवया विषय छकः स्वये:-

इव शिक्षां जागिरय् बढुवा ज्वीगु गनं श्री ५ या सरकारया शिक्षण संस्था मान्यता दुगु आदि छुं मखु तर छगु इव सत्य छः कि झोगु आध्यात्मिक विकास मजूतले भौतिक विकासजक हे सम्पूर्ण मखु । अथेजूगुलि विशवया जः जुयाविज्ञाःह्य भगवान् बुद्धवा धर्म झोसं न्हाबले द्वने थ्याः, द्वने माः ।

इव हे अनुरूप बुद्धया शिक्षा नेपाल बोद्ध परियति शिक्षां द्वंकाच्चंगु थथे हे इलय् ध्यन्य थी थी धार्मिक संघ संस्थां आयोजना याइगु परीक्षा, सभा, समारोहय् थःगु ई इयः अनुकूल स्वयाः न्हाचिलेगु बांलाः ।

सीर्वे चौकुटी गणतान्त्रिका

[नेपालीभाषा]

वार्षिक समारोहकासाथ साधारण सभा सम्पन्न

२०४८ आश्विन २२, काठमाडौं-

यहाँको आनन्दकुटी विहारगुठीको १६ ओं वार्षिक समारोह भिक्षु कुमार काशयप महास्थविरको समाप्तित्व सम्पन्न भयो । भिक्षु महानाम महास्थविर समक्ष पञ्चशील प्रार्थना गरी शुरू भएको उक्त समारोहमा गुठीका सदस्य-सचिव भिक्षु मंत्री स्थविरद्वारा गुठीको वार्षिक प्रतिवेदन प्रस्तुत भयो ।

आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरद्वारा संस्थापित आनन्दकुटी विहारगुठीको मूल उद्देश्य आनन्दकुटी विहारको चिरस्थायी संरक्षण, मर्मत, सेमार, विकास तथा इयहाँ बस्नुहुने स्थविर परंपराका भिक्षुसंघलाई चतुरप्यथद्वारा उपस्थान गर्ने र बुद्धधर्म संबन्धी पुस्तक प्रकाशन, प्रचार प्रसार तथा बुद्धधर्म संबन्धी आन्वेषण गर्न बोद्ध विद्वान्हरूलाई सबैदो छात्रवृत्ति दिने रहेको छ । यस पालि श्रीलंका, भारत, कोरिया, जापान, बेलायत, अमेरिका र याइलेण्डका अतिथिहरूको आनन्दकुटी विहारमा भ्रमण भएको थियो । संस्थापक महानायक प्रमृतानन्दको इच्छा पूरा नहुँदे स्वर्गारोहण भएको मा उक्त इच्छा पूरा गर्न विहारगुठीद्वारा संगायना धर्मदेशना गराइएको थियो । सो अवसरमा नेपालीभाषामा अमृताङ्गली

विशेषांक प्रकाशित भइसकेको छ र अंग्रेजीभाषामा अमृताङ्गली विशेषांक प्रकाशित हुने भएको छ । अमृताङ्गली भिडियो वृत्तचित्र नेपाली र अंग्रेजी भाषामा तयार भइसकेको छ । सो वृत्तचित्रलाई २०४७ को शिखरसाँझले उत्कृष्ट भएको मा ट्रफी प्रदान गरेको थियो । महानायकको वार्षिक गुणानुस्मरण दिवस पनि मनाइएको थियो । विभिन्न ग्रन्थ प्रकाशित गरी आवश्यकता भएको ठाउँमा निशुल्क प्रदान पनि गरिएको थियो । सो बेला भावी कार्यक्रमको विषयमा विविध छलफल भएको थियो ।

पूर्णिमाको कार्यक्रम

२०४८ आश्विन ६, काठमाडौं-

आनन्दकुटी विहारमा प्रत्येक पूर्णिमामा हुने कार्यक्रम अन्तर्गत कार्तिक पूर्णिमा कार्तिपुन्हीको उपलक्ष्यमा शील-प्रार्थना एं बुद्धपूजा सहित धर्मदेशना संपन्न भयो । धर्मदेशना गर्दै भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविरले भन्नु भयो—“आजको अर्शान्त वाहावरणमा शान्तिको उपाय बुद्धवचन ने हुन सक्छ । बुद्धवचन ग्रनुसार रिसाहाहरूलाई मंत्रीले विजय गर्ने, नराञ्चो र कमसल काम गर्नेलाई राञ्चो उपकारी काम गरी विजय गर्ने, कंजुसोलाई दान दिएर र असत्य कुरा गर्नेलाई सत्य कुरा गरी विजय प्राप्त गर्ने भनिएको छ । यस्ता बुद्धवचनहरूलाई कार्यरूपमे प्रयोग गर्नुपर्छ ।” सो बेला भिक्षुसंघ, अनगारिकाहरू र उपासकउपासिकाहरूलाई भोजन प्रदान पनि भएको थियो ।

कठिन चौवर दान

२०४८ कार्तिक ७, काठमाडौं -

यहाँको आनन्दकुटी विहारमा श्रद्धेय मिक्षुहरूद्वारा वर्षावास पूर्ण गरेको उपलक्ष्यमा टेबहालका उपासक बेखारत्न सिखाकारको दायकत्वमा मिक्षुसंघलाई कठिन चौवरदान दिवगत श्रीमती मिश्री उपासिकाको पुण्यस्मृतिमा वहाँका सपरिवारद्वारा गरिएको थियो । सो बेला मिक्षु बुद्धघोष महास्थविरले कठिन चौवरदानको महत्वमाथि प्रकाश पार्नुभएको थियो । मिक्षु अनिश्च य महास्थविरद्वारा बुद्धपूजा तथा वर्षावासको महत्वमाथि आपनो मन्तव्य व्यक्त गरिएको थियो । बिहान स्वयम्भू ज्ञानमाला भजन र जलपान हुनुका साथे मिक्षुसंघ, आमणेर, अनगारिका एवं उपासकर्वामा भोजन प्रदान पनि भएको थियो ।

चतुप्रत्यय आजीवन सदस्य

१०४६ कार्तिक १०, काठमाडौं -

यहाँको आनन्दकुटी विहारमा रहनुहुने मिक्षुसंघका लागि सहयोग स्वरूप चतुप्रत्यय आजीवन सदस्य हुनेमा थप भएको ४ । सो अनुसार शुल्क प्रदान गर्नेमा आपनो नाम उल्लेख गर्न नचाहने सदस्यबाट १०,०००/- र रु. हजार प्रदान गर्नेमा बागबजारका रत्नबहादुर तण्डुकार हुनुहुन्छ भने रु. ३००/- प्रदान गर्नेमा ठंडेलका कंसाकारवर्ग ज्ञानज्योति, लक्ष्मीप्रभा, देवशोभा, ज्ञानशोभा र धर्मशोभा हुनुहुन्छ । १०५/- प्रदान गर्नेमा श्रीमती लक्ष्मीप्रभा, अट्टको नारायणस्थानकी केशरी मानन्धर, नरदेवीका पद्मरत्न तुलाधर, किंडोलकी अनगारिका यशोदा, ढल्कोका नकर्मीद्वय धनबहादुर र ईश्वरी, वटूका मानन्धरद्वय सत्यनारायण र तारादेवी,

असनका पुण्यरत्न तुलाधर, कालधाराका देवनारायण मानन्धर, ठंडेलिका रामेश्वर मानन्धर, तेलाठीका अशोक महर्जन, कमलाठीका नकर्मीद्वय हेरामान र लक्ष्मी महाराजगंजका कृष्णबहादुर महर्जन, त्रिपुरेश्वरका इन्द्रलाल नकर्मी, लाजिम्पाटका पुष्कर तुलाधर र न्हुष्टेमाया, क्षेत्रपाटीका मानन्धरद्वय देवरत्न र विष्णुदेवी, बालाजूकी सरस्वती रंजित, भुइखेलका दुर्गादेवी र मखमाया मानन्धर, दिलीबजारका रत्नदेवी ताम्राकार र स्व० हेराकाजी राजकणिकारको नाउँबाट, इवाःबहालका वज्राचार्यद्वय बुद्धरत्न र भूषणरत्न तथा पोखराका मिक्षु सद्धानन्द हुनुहुन्छ । यस्ते १०३/- प्रदान गर्नेमा बुराखेलका सुन्दर कर्माचार्य, असन बहाल र असनचोकका पचरत्न शाक्य र मिश्री तथा जमलकी हेरादेवी हुनुहुन्छ ।

कठिनदान-यात्रा

२०४८ कार्तिक १०, काठमाडौं -

यहाँको कीतिपुर अमलसि बजार श्रीकीर्तिविहार-को संयोजकत्वमा याइलैण्डका परमपूज्य सोमदेव फा, जाणसंवर सोमदेव फा. सकल महासंघ परिणायकको संरक्षणमा ह्यमलहुओंग नोङ्गुञ्जुच जोनिबुतको आयोजनामा याइलैण्डबाट पाल्नुहुने र नेपालस्थित थाई उपासक उपासिकाहरूको सामूहिक अद्वाबाट हुने संवेजनीय चेत्यको थाइलैण्डबाट ल्याएको गजुर स्थापना, महान् संघदान, कथिनदान र अस्थायी प्रवर्जयासमारोह सम्पन्न भयो । सो बेला मिक्षुहरू श्रीकीर्ति विहारमा उपस्थित भई उपासक उपासिकाहरू सांस्कृतिक बाजाका साथ कठिनदान यात्रा गरिएको ४ । थाई उपासक उपासिकाका साथ प्रारम्भ भएको सो कठिनदान-यात्रा उपरान्त महामहिम शाही थाई राजदूतद्वारा बुद्धको संवेजनीय चारधाम बुद्धपूजा हुनुका साथे मिक्षुमहासंघबाट परिवाण पाठ र मिश्र

महासंघमा महासंघदान भएको थियो । यसरी नै परमपूज्य संघराजाका प्रतिनिधिबाट उपोसथागारमा बुढपूजा भएर श्रीकीर्ति विहारमा वर्षावास गर्नुहुने भिक्षुहरूमा कठिनदान, संवेजनीय चंत्यमा थाइलैण्डबाट ल्याइएको गजुर स्थापना परमपूज्य संघराजाको प्रतिनिधिबाट संपन्न भएको थियो । भिक्षुसंघमा भोजन प्रदान भएको थियो ।

चीवरदान उत्सव

२०४८ कार्तिक ६, ललितपुर -

यहाँको शंखमूलस्थित अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध भावना केन्द्रको आयोजनामा थेरवादी बौद्ध विनय अनुसार वर्षावास सम्पन्न भएको उपलक्ष्यमा उक्त केन्द्रको वार्षिको-उत्सवको बेला सानुरत्न स्थापितबाट कठिन चीवरदान प्रदान गरियो । भिक्षु बुद्धघोष महास्थविर समक्ष शील-प्रार्थना एवं भिक्षु ज्ञानपूर्णिकबाट बुढपूजा प्रारम्भ भएको त्यस बेला प्रगतिविवरण प्रस्तुत गर्दै केन्द्रका सचिव मन्दनरत्न मानन्द्यरले बुद्धधर्ममा संख्यात्मक नभै गुणात्मक धार्मिक आचरणको बृद्धि हुनुपर्ने कुरा बताउनुभयो । आर्थिक विवरण दिनहुने केन्द्रका कोषाध्यक्ष प्रत्येकमान तुलाधरले गुरुयोजना सफल पार्न अपील गर्नुभयो । सयादो ऊ आसमाचारद्वारा धर्मदेशना भएको सो बेला मुश्त्री अभिता धाख्वाः र हेमबहादुर शाक्यले धा-आपनो मन्तव्य व्यक्त गर्नुका साथै मुक्तिबहादुर मानन्द्यरले धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएको थियो ।

भोजन प्रदान

२०४८ आश्विन २०, ललितपुर -

यहाँको सुमगल विहारमा वर्षावास बस्तुहुने भिक्षुहरू बुद्धघोष महास्थविर र सम्यक्ज्योति सहित भिक्षु-

संघमा ग्र. शीलपारमिताको अद्वा अनुसार कठिन चीवरदान एवं भोजन प्रदान गरियो ।

अष्टपरिष्ठकार दान

२०४८ आश्विन १२, कान्त्रे -

यहाँको बनेपाको चन्द्रकीर्ति विहारमा दुईजना भिक्षुहरू वर्षावास बस्तुभएको उपलक्ष्यमा उपासक उपासिकाहरूको दायकत्वमा भिक्षुसंघलाई अष्टपरिष्ठकार दान गरेको छ । यस्तै धुलिखेलको पूर्वाराममा भिक्षु गुणघोष वर्षावास बस्तुभएको मा पनि कठिन चीवरदान एवं भोजन प्रदान भएको थियो ।

भिक्षुसंघमा दान प्रदान

२०४८ मार्ग १, भक्तपुर -

यहाँको बौद्ध समकृत विहारमा वर्षावास बस्तुभएका भिक्षु धम्मशोभन लगायत भिक्षुसंघमा अष्टपरिष्ठकार एवं भोजनदान संपन्न भयो ।

बृद्धाश्रम संचालन हुने

२०४८ कार्तिक २५, काठमाडौँ -

बृद्धमंका मूल सिद्धान्तमध्येको सम्यक् कर्मान्तको आधारमा यहाँको ललितपुर जिल्लाको शंखमूल स्थित ध्यानकेन्द्रको नजीकै एउटा बृद्धाश्रम संचालन गर्ने योजना भइसकेको छ । काठमाडौँ बृद्धविहारस्थित भिक्षु सुमंगल महास्थविरको संकल्प एवं प्रयासमा वहाँके संस्थापकत्वमा संचालन हुने उक्त बृद्धाश्रममा ६० वर्षमायिका बृद्धहरूलाई स्थान दिने हुनेछ । कुनैपनि धर्मविलम्बीले सहाया पाउने उक्त आश्रममा खाने, लाउने, स्वास्थ्योपचार र धार्मिक क्रियाकलाप समेतको सुध्यवस्था हुनेछ । व्यक्तिवादले जरो गाढै आएको आजको भौतिक दुनियामा छोरा ठोरी समेत आपने काममा व्यस्त हुँदा बृद्ध भई

शारीरिक कमजोरी हुने अवस्थाका व्यक्तिहरूको लागि असहाय अवस्था महसूस हुने मानसिक स्वस्थता र अपेक्षित दैनिक जीवन यापनमा सहयोग पुऱ्याउने उक्त आधम स्वरणबद्धरूपमा तयार हुनेछ ।

१६ वटा डबल खाट भएको कोठा, ८ वटा साझा स्नानगृह, भाँचाघर, भण्डारकोठा, कार्यालय, अतिरिक्त क्रियाकलाप सञ्चालन हुने मनोरंजनकोठा, स्वास्थ्यकक्ष र ए प्रार्थनाकक्ष समेतको अवस्था हुने त्यस आधममा शुभमा १५ जना पुरुष र १५ जना महिलालाई स्थान दिने अवस्था हुनेछ ।

जग्गाको लागि ३२,००,०००/- र घर बनाई तयार गर्नेको लागि २५,५०,०००/- को सापेक्षमा तयार गर्ने योजना भएको त्यस आधममा ३० जना आश्रयीहरूको लागि प्रति महिना ७१,७५०/- वा वर्षको ८,६१,०००/- अर्थात् यू.एस. डलर २०,२५०/- खर्च हुने अनुमान गरिएको छ । पहिलो वर्ष कार्यालय सञ्चालनको लागि वर्षको ४,५४,८००/- अर्थात् १०,७०० यू.एस. डलर खर्च हुने भएको छ ।

यस पुण्यकार्यमा आर्थिक सहयोगको लागि खास- गरी नेपाल बाहिरका महानुभावहरू अनि उत्कट अभिलाषी नेपालीहरूका लागि पनि अनुरोध गरिएको छ । १५०० डलरसम्म सहयोग गर्ने अनि १०० डलरसम्म सहयोग गर्नेको सोही अनुसार सम्मानकासाथ शिलापत्रमा समेत नाम उल्लेखगरी राखिनेछ । सहयोग गर्न चाहनेले मिक्तु सुमंगल महास्थविरसंग संपर्क राख्न पनि अनुरोध गरिएको छ ।

[नेपाल भाषा]

पीस्वंगूगु वर्षावास पूवंकल

११११ कौलागा ११, ये-

मिक्तु अश्वघोष महास्थविर थुखुसी वर्षावास

च्वनाःलि पीस्वववःगु वर्षावास पूवंकाबिज्याःगु दु । उगु लसताय् थनया धर्मकीर्तिया उपासक उपासिकापिनिपाखे सोधःबहालय् मिक्तुसंघयात कठिन चीवरदान प्रदान या:गु दु । मिक्तु अनिरुद्ध महास्थविर समक्ष शीलप्रार्थना, मिक्तु बोधिसेनपाखे बुढपूजा व मिक्तु ज्ञानपूर्णिकपाखे धर्म- देशना नापं जूगु उगु इलय् उपासक उपासिकापित जलपान व मिक्तुसंघ, आमोरे व अनगारिकापित भोजन प्रदान न जूगु जुल । श्रीधः ज्ञानमाला भजनं कार्यक्रम शुरु जूगु खः ।

अद्वादान

११११ कौलागा २, ये-

थनया गणमहाविहारय् वर्षावास पूवंकाबिज्याःपि महास्थविर मिक्तुपि सुबोधानन्द व प्रज्ञारश्म सहित मिक्तुसंघयात मय्जुनानिया सकल परिवारया अद्वादान- प्रदान सहित कठिन चीवरदान व भोजन न प्रदान जुल ।

थये हे थनया संघारामय् वर्षावास ववचाःगुया लसताय् उपासिका रक्षनाया शाकयाता दायकत्वय् मिक्तु- संघयात भोजनदान सहित कठिन चीवरदान जुल । थये हे तु चतुब्रह्मविहार मातातीर्थं न उगु विहारया परिवारपाखे मिक्तुसंघयात अष्टपरिष्कार व भोजन दान जुल ।

सफू उलेज्या जुल

११११ कौलागा ३, यल-

थनया विश्वशान्ति पुस्तकालयया ग्वसाः कथं महोपकारक अग्रगमहापण्डित महासी सयादोपाखे व्याख्या- त्वक रूपय् उपदेशित 'महान् सल्लेख सूक्ष्मोपदेश' सफू 'अरिथधस्मरविष्वत सासनावंसालंकारसिरी सङ्घमहानायक आजीवन धर्मनुजासक' पूजयपाद प्रज्ञानन्द महास्थविरया प्रमुख आतिथ्यय् उलेज्या जुल । दक्षिणहस्त अग्रमहाध्रावक (ल्यं ह्वापांगु कभरया दुनेया पेजय्)

नेपाल ।
काठमाडौं,
पत्र मञ्चा ३००७

“आनन्दभूमि”

वितरण हुन नसकेमा फिरा पठाउनुहोला ।

To

Postage Stamp

उन्नति

- भिक्षु भद्रिय, श्रीलङ्का

वेँया मन गुलि छबांबां वनिगु
नानाभावय् हिलाः हिलाः
पलख मच्चं थातं छु विषयय्
धवहे उन्नति भीसं धाये ला ?
वनेत थँ-ह्यानाच्वना खः मेघ
कवय् कवय् न्ह्यानावंगु खुसि
सुपाँय् च्वापुगु खुसि फुक जलधि
पूलामवंसां उन्नति धाये ला !
गृहस्थ— जीव त्वःताः न्हूगु
भिक्षु जीवनय् वँजक वनां
अन नं जीवन अयेहे जूसा
वैत उन्नति भीसं धाये ला !
चलाख धायेकाः नाना चाल
यानाज्वीफुह्या कवःयात
लानाः रुये हिली कोकिल छत्तुं
तग्वः तुंगः चाःहिले थे
पूर्वयवंसा पश्चिम ज्वीगु
पृथ्वी हिलेगु उन्नति खः ला !
सर्गः थी थे पंच्चः जाःगु
च्वापु दायाः कवचछुइ थे
जरा पाचिना धुसिधुसि ल्वीगु
यौवनयात उन्नति धाये ला !

-○-